

Research and Development Newsletter

เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา

ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔๗ ประจำเดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๓

งานวิจัยและพัฒนา	เรื่อง	การเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ของธุรกิจไทยจากความตกลง JTEPA
	เรื่อง	ระบบบำนาญแห่งชาติ
	เรื่อง	กระบวนการเข้าสู่การกระทำความผิดในคดีชีวิตและร่างกายของเด็กและเยาวชนชาย
บทความที่น่าสนใจ	เรื่อง	๘ ยุทธศาสตร์เชิงรุกในการพัฒนาประเทศ
	เรื่อง	สื่อกับการปฏิรูปประเทศ
รอบรู้นอกสภา		เศรษฐกิจสร้างสรรค์
เรียนรู้กับวิจัย		การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์
ปิดท้ายวิจัย		ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๓ / สำนะโนประชากร

เป็นศูนย์ข้อมูลแห่งการเรียนรู้ ยึดหลักธรรมาภิบาล วิชาการนำสมัย
จิตใจให้บริการ สนับสนุนสถาบันนิติบัญญัติ

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

LIIRT

เอกสารข่าวผลงานวิจัยและพัฒนา

Research and Development Newsletter

ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๙๗

ประจำเดือน กันยายน ๒๕๕๓

ที่ปรึกษา

นายจเร พันธุ์เปรื่อง

รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

นางวิจิตรา วัชรภรณ์

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

บรรณาธิการบริหาร

นางสาวจิรพรรณ กาญจนอุดม

ผู้อำนวยการกลุ่มงานวิจัยและพัฒนา

กองบรรณาธิการ

นางสาวอุษา

โมษิตตระกูล

นางสิวพร

สุขเอียด

นางสาวพจนา

ธีรมนตร์

นางสาวนารีลักษณ์

ศิริวรรณ

นายฐากร

จุลินทร

นายจันทมร

สีหาบุญลี

นายสิริสร

กระแสรุ่งสุนทร

นางสาวปิยะวรรณ

ปานโต

นางสาววิมลลักษณ์

ศานติธรรม

นางสาวปรียวรรณ

สุวรรณสุนัย

นางสาวอัญชลี

จวงจันทร์

บรรณาธิการ

นายฐากร

จุลินทร

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ถนนประดิพัทธ์ เขตพญาไท

กรุงเทพมหานคร ๑๐๔๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๖๗ - ๘

โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๖๒

ผู้จัดทำ

นางสาวธณัฐดา

หาเรือนศรี

นางณัฐชานันท์

หนูทองอินทร์

ฝ่ายเผยแพร่

นางภัคกัญญา

มากทองไทร

LIART

สารบัญ

หน้า

งานวิจัยและพัฒนา

เรื่อง การเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ของธุรกิจไทยจากความตกลง JTEPA
เรียบเรียงโดย จันทมร สีหามุณเฑียร

๑

เรื่อง ระบบบำนาญแห่งชาติ
เรียบเรียงโดย ธาตุกร จุลินทร

๙

เรื่อง กระบวนการเข้าสู่การกระทำความผิดในคดีชีวิตและร่างกาย
ของเด็กและเยาวชนชาย
เรียบเรียงโดย อัญชลี จวงจันทร์

๑๕

บทความที่น่าสนใจ

เรื่อง ๘ ยุทธศาสตร์เชิงรุกในการพัฒนาประเทศ
สิริสุร กระแสร์สุนทร

๒๒

เรื่อง สื่อกับการปฏิรูปประเทศ
วิมลรักษ์ ศานติธรรม

๒๖

รอบรู้นอกสภา

เศรษฐกิจสร้างสรรค์
นารีลักษณ์ ศิริวรรณ

๓๐

เรียนรู้กับวิจัย

การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์
ปิยะวรรณ ปานโต

๓๔

พบปะนักวิจัย

(การสนทนาและการบรรยายของ ศาสตราจารย์ปิยนาด บุนนาค
ศาสตราจารย์กิตติคุณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
ธาทูกร จุลินทร

๔๑

ปิดท้ายวิจัย

ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๓ / สำมะโนประชากร
บรรณาธิการ

๕๐

บทบรรณาธิการ

เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนาฉบับนี้ เป็นฉบับที่ ๙๗ ปีที่ ๙ ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๕๓ จึงนับว่าเป็นเรื่องที่น่ายินดีอย่างยิ่งที่เอกสารข่าวฯ ได้ถูกเผยแพร่ต่อสาธารณชนมาแล้ว ๙๖ ฉบับ โดยหากนับแบบจำนวนเดือน ก็หมายความว่า เอกสารข่าวฯ มีอายุครบ ๘ ปีแล้ว และกำลังจะเริ่มย่างก้าวเข้าสู่ปีที่ ๙ ในฉบับนี้ ถ้าหากเปรียบเทียบอายุเอกสารข่าวฯ กับอายุมนุษย์แล้ว ก็เปรียบเสมือนเด็กที่กำลังเข้าเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาที่ ๓ ที่มีสติปัญญาเพิ่มพูนตามระยะเวลาที่ผ่านไป และมีการเรียนรู้ทางวิชาการที่เริ่มจะซับซ้อนเพิ่มขึ้นตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ยังคงต้องอยู่ภายใต้การดูแลแนะนำของบุพการีอย่างใกล้ชิดอยู่

ทั้งนี้ ไม่ว่าช่วงเวลาจะผ่านไปเพียงใด เอกสารข่าวฯ ก็ยังคงมีหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลทางวิชาการ สำหรับการเสริมสร้างข้อมูลความรู้ต่อผู้อ่านผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ภายใต้สังกัดสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยฉบับนี้ได้เสนองานวิจัยทางเศรษฐกิจเรื่อง **“การเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ของธุรกิจไทยจากความตกลง JTEPA (ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย - ญี่ปุ่น)”** ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้จะ เป็นประโยชน์ต่อการสนับสนุนข้อมูลด้านการค้าระหว่างประเทศโดยเฉพาะญี่ปุ่น ที่เป็นประเทศคู่ค้าทางเศรษฐกิจที่สำคัญของไทยในภูมิภาคเอเชีย นอกจากนี้ ยังเสนอบทความเรื่อง **“๘ ยุทธศาสตร์เชิงรุกในการพัฒนาประเทศ”** และ **“สื่อกับการปฏิรูปประเทศ”** ที่สอดคล้องกับสถานการณ์หลักของประเทศในขณะนี้ที่ต้องการปรับโครงสร้างของประเทศในการลดช่องว่างของรายได้ของประชาชนในชาติ การสร้างโอกาสของผู้ยากไร้ การสร้างความเป็นธรรมในสังคม ตลอดจนการใช้สื่อสารมวลชนในการพัฒนาประเทศอย่างสร้างสรรค์ เนื่องจากในช่วงเวลาความขัดแย้งทางการเมืองเมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓ ที่ผ่านมาได้มีการอ้างว่า ในขณะนี้มีการใช้สถาบันสื่อมวลชนในทางที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ

การเผยแพร่เอกสารข่าวฯ ในฉบับนี้เป็นฉบับสุดท้ายของปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๓ และกำลังเข้าสู่เดือนแรกของปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๔ ในวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๓ ซึ่งจะได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยที่มีสาระและประโยชน์ในการสร้างองค์ความรู้ด้านวิชาการต่อสังคมและผู้อ่าน รวมทั้งอาจมีการปรับรูปแบบการนำเสนอให้เหมาะสมในฉบับต่อไปของปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๔

กองบรรณาธิการ

งานวิจัยและพัฒนา

การเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ของธุรกิจไทยจากความตกลง JTEPA

โดย สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

หลักการและเหตุผล

ในปัจจุบันประเทศไทยต้องเผชิญกับสถานะแวดล้อมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยส่วนหนึ่งมีความจำเป็นต้องเปิดเสรีทางการค้า และการลงทุนในกรอบต่าง ๆ โดยเฉพาะในกรอบเขตการค้าเสรี (Free Trade Agreement : FTA) ขณะนี้รัฐบาลไทยและรัฐบาลญี่ปุ่นได้ลงนามในความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น JTEPA (Japan-Thailand Economic Partnership Agreement) เป็นความตกลงที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศไทยสูง ทั้งในด้านการค้าและการลงทุน และมีผลบังคับใช้แล้วตั้งแต่วันที่ ๒๕๕๐

กระทรวงอุตสาหกรรมในฐานะหน่วยงานปฏิบัติการดูแลและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคอุตสาหกรรมไทย จึงต้องการศึกษาถึงผลกระทบของความตกลง JTEPA ต่อภาคอุตสาหกรรมไทยว่ามีการใช้ประโยชน์จากความตกลงดังกล่าวมากน้อยเพียงใด รวมถึงปัญหาและอุปสรรคต่อการใช้ประโยชน์จากความตกลงดังกล่าว เพื่อใช้ในการกำหนดนโยบาย มาตรการ แผนการปรับตัว และแนวทางการแสวงหาประโยชน์ของภาคอุตสาหกรรม ทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากความตกลง JTEPA อย่างได้ประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ รัฐบาลไทยกำลังจะบรรลุความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจ AJCEP (ASEAN – Japan Comprehensive Economic Partnership) จึงได้ศึกษาไปพร้อมกันด้วย

วัตถุประสงค์

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ

๑. เพื่อศึกษาความตกลงและเตรียมการในการใช้ประโยชน์ของไทยและญี่ปุ่น ภายใต้ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดไทย – ญี่ปุ่น และความตกลงอาเซียน
๒. เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลง แนวโน้ม โอกาส และอุปสรรคของทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายญี่ปุ่น อันเป็นผลจากการมีความตกลง JTEPA และ AJCEP

LIRT

๓. กำหนดกรอบนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางการปรับตัวเพื่อรองรับผลที่จะเกิดขึ้นจากการมีความตกลง JTEPA และ AJCEP

แนวทางดำเนินงาน

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative) และด้านปริมาณ (Quantitative) นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์คณะบุคคลที่เกี่ยวข้อง และประชุมระดมสมองจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยแยกแต่ละประเภทสาขา เพื่อให้ทราบข้อมูลในเชิงคุณภาพคือ อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมเครื่องหนังและรองเท้า อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมไฟฟ้าและเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน และอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า

ผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวัง

- ๑. กระทรวงอุตสาหกรรมและผู้ประกอบการไทยมีข้อมูล/ความรู้เรื่องโอกาสการใช้ประโยชน์จากความตกลง JTEPA และ AJCEP ของทั้งฝ่ายไทยและญี่ปุ่น
- ๒. กระทรวงอุตสาหกรรมและผู้ประกอบการไทยทราบข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มผลกระทบ ปัญหา และอุปสรรคทางการค้าและความร่วมมือที่อาจส่งผลให้อุตสาหกรรมไทยไม่สามารถใช้ประโยชน์จากความตกลง JTEPA และ AJCEP เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการเจรจาต่อรองกับประเทศญี่ปุ่นในอนาคต เพื่อให้มีการปรับลด/ยกเลิกอุปสรรคดังกล่าวลง รวมทั้งใช้เป็นแนวทางในการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมไทยเพื่อให้สามารถได้ประโยชน์จากอัตราภาษีที่ลดลง
- ๓. กระทรวงอุตสาหกรรมมีแผนงานรองรับในการใช้ประโยชน์จากความตกลง JTEPA และ AJCEP

ผลการศึกษาวิจัย

๑. ความตกลงและเตรียมการในการใช้ประโยชน์ของไทยและญี่ปุ่นภายใต้ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดไทย - ญี่ปุ่น และความตกลงอาเซียน

การศึกษาโดยใช้ข้อมูลการใช้สิทธิประโยชน์ในช่วง ๕ เดือนแรกหลังจาก JTEPA มีผลบังคับใช้ (พ.ย. ๒๕๕๐ - มี.ค. ๒๕๕๑) พบว่า ในภาพรวม ภาคส่งออกของไทยสามารถประหยัดภาษีศุลกากรได้ถึง ๗๕ ล้านเหรียญสหรัฐฯ โดยอุตสาหกรรมอาหารได้รับประโยชน์จากการประหยัดภาษีศุลกากรมากที่สุด ติดตามด้วยอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม และอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ ทั้งนี้ ในส่วนของอัตราการใช้สิทธิประโยชน์ คณะผู้วิจัยพบว่า ภาคส่งออกของไทยใช้สิทธิประโยชน์ของ JTEPA โดยเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ ๕๕.๙ โดยอุตสาหกรรมที่มีอัตราการใช้สิทธิประโยชน์สูงสุด ๓ ลำดับแรก คือ อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ (ใช้สิทธิประโยชน์ร้อยละ ๙๖) อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (ร้อยละ ๗๑) และอุตสาหกรรมอาหาร (ร้อยละ ๖๖)

ในส่วนภาคการส่งออกของญี่ปุ่น แม้ว่าผู้ประกอบการญี่ปุ่นได้แสดงความสนใจต่อความตกลง JTEPA สูงกว่าความตกลงการค้าเสรีอื่นของญี่ปุ่นก็ตาม แต่โดยรวมแล้ว ผู้ส่งออกญี่ปุ่นยังใช้สิทธิประโยชน์จาก JTEPA ในอัตราที่ต่ำเพียงร้อยละ ๖.๕ เท่านั้น ซึ่งทำให้เกิดการประหยัดภาษีศุลกากรประมาณ ๕๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนได้รับประโยชน์จากการประหยัดภาษีศุลกากรมากที่สุด ติดตามด้วยอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า และอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ตามลำดับ ในส่วนของอัตราการใช้สิทธิประโยชน์ พบว่า อุตสาหกรรมที่มีอัตราการใช้สิทธิประโยชน์ในด้านการนำเข้าสูงสุด ๓ อันดับ คือ อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (ใช้สิทธิประโยชน์ร้อยละ ๒๐) อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน (ร้อยละ ๑๔) และอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า (ร้อยละ ๑๒)

จากการสัมภาษณ์ผู้ส่งออกสินค้าไปประเทศญี่ปุ่นพบว่า ยังมีอุปสรรคบางประการในการใช้สิทธิประโยชน์ เช่น ความยุ่งยากของขั้นตอนการขอใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า การที่สินค้าส่งออกไม่ได้รับการลดหย่อนอัตราภาษีศุลกากรหรือได้รับลดหย่อนน้อยเกินไป และปัญหาลักษณะเฉพาะของการผลิตที่ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าได้ ในทางกลับกันสำหรับผู้นำเข้าสินค้าจากญี่ปุ่นพบว่า ต้นทุนในการขอใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าต่อครั้งสูงมากสำหรับสินค้าที่ต้องส่งมาอย่างต่อเนื่องแบบทันเวลาพอดี (Just-in-Time) เช่น ชิ้นส่วนยานยนต์ ความกังวลในการแจ้งโครงสร้างต้นทุนให้หน่วยงานออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า ซึ่งเป็นภาคเอกชนด้วยกัน และปัญหาในการตรวจสอบใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าในกรณีที่ประเทศผู้ส่งออกใบรับรองแหล่งกำเนิดไม่ใช่ประเทศที่ออกใบส่งสินค้า (Invoice) หรือที่เรียกว่าปัญหารีอินวอยส์ (Reinvoicing)

แม้ว่าโดยทั่วไป แต้มต่อภาษีศุลกากรโดยเฉลี่ยในความตกลง JTEPA จะต่ำกว่าของความตกลง JTEPA ก็ตาม ในอนาคต เมื่อความตกลง JTEPA มีผลบังคับใช้ คาดว่า สินค้าอุตสาหกรรมที่อาจได้รับประโยชน์จากความตกลงดังกล่าวคือ สินค้าที่ใช้วัตถุดิบในประเทศไทยและญี่ปุ่นรวมกันไม่พอที่จะได้แหล่งกำเนิดสินค้าตามกฎหมายของ JTEPA แต่ใช้วัตถุดิบจากกลุ่มประเทศอาเซียนและญี่ปุ่นมากพอจนได้แหล่งกำเนิดสินค้าตามกฎหมายของ AJCEP เช่น สินค้าในกลุ่มอิเล็กทรอนิกส์บางรายการ

๒. การเปลี่ยนแปลง แนวโน้ม โอกาส และอุปสรรคของทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายญี่ปุ่น อันเป็นผลจากการมีความตกลง JTEPA และ AJCEP

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาการใช้ประโยชน์จากความตกลง JTEPA ของอุตสาหกรรมการผลิตที่สำคัญ ๘ อุตสาหกรรม โดยเริ่มจากการวิเคราะห์โอกาสที่อุตสาหกรรมดังกล่าวจะได้รับจากความตกลงในด้านต่าง ๆ ทั้งการลดอัตราภาษีศุลกากร โครงการความร่วมมือ และการรับรองซึ่งกันและกัน (MRA) ต่อไปนี้

๑) อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ

ภายใต้ความตกลง JTEPA และ AJCEP ญี่ปุ่นได้ลดภาษีศุลกากรของสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับลงเหลือร้อยละ ๐ - ๑๐ โดยขึ้นอยู่กับประเภทของสินค้า เนื่องจากอัตราภาษีของ JTEPA อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าของอัตราภาษี GSP (Generalized System of Preferences : ระบบสิทธิพิเศษ

ทางภาษีศุลกากรเป็นการทั่วไป) และไม่มีการกำหนดเพดานปริมาณการนำเข้าในการใช้สิทธิประโยชน์ผู้ส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับจากประเทศไทยจึงมีอัตราการใช้สิทธิประโยชน์ของความตกลง JTEPA สูงถึงร้อยละ ๙๕.๖

ในส่วนของประเทศไทย ความตกลง JTEPA ไม่ได้กำหนดให้มีการปรับลดอัตราภาษีศุลกากรของไทยในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมนี้มากนัก เนื่องจากภาษีศุลกากรขาเข้าของสินค้าส่วนใหญ่อยู่ที่ร้อยละ ๐ อยู่แล้ว ยกเว้นสินค้าบางรายการ เช่น ไข่มุกธรรมชาติ ซึ่งตามความตกลง JTEPA และ AJCEP จะต้องทยอยลดภาษีศุลกากรลงเหลือร้อยละ ๐ ภายในระยะเวลา ๔ ปี

กล่าวโดยสรุป ผู้ส่งออกไทยได้ใช้สิทธิประโยชน์อย่างเต็มที่จากแต้มต่อทางภาษีที่ได้รับ อย่างไรก็ตาม แต้มต่อทางภาษีดังกล่าวจะหมดความสำคัญลงไปในอนาคต เนื่องจากอัตราภาษีศุลกากรของสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับของญี่ปุ่นมีแนวโน้มที่จะลดลงเป็น ๐ ทั้งหมดตามกรอบการเจรจาเปิดตลาดสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตร (NAMA) ขององค์การการค้าโลก

๒) อุตสาหกรรมอาหาร

อุตสาหกรรมอาหารของไทยมีอัตราการใช้สิทธิประโยชน์ในการส่งออกสูงถึงร้อยละ ๖๕.๖ โดยมีสาเหตุมาจากการที่ความตกลง JTEPA ให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรครอบคลุมสินค้าหลายรายการมากกว่ากรณีของ GSP และแต้มต่อที่ได้รับจากการลดภาษีศุลกากรของ JTEPA โดยเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ ๑๒.๔

อุปสรรคที่สำคัญในการใช้สิทธิประโยชน์ในการส่งออกสินค้าอาหารตามความตกลง JTEPA มี ๒ ประการคือ ประการแรก สินค้าบางรายการไม่ผ่านกว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า เช่น อาหารแมวไม่ผ่านกว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ใช้หลักมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๔๐ และควรเปลี่ยนไปใช้กฎการเปลี่ยนพิกัดศุลกากรแทน ประการที่สอง มาตรการด้านความปลอดภัยของอาหาร (Food Safety) ของญี่ปุ่นมีความเข้มงวดมาก เช่น กำหนดให้มีใบรับรองสุขอนามัย โรงงานที่ผลิตต้องผ่านการตรวจรับรอง สินค้าที่จำหน่ายคือ ต้องปิดฉลากระบุรายละเอียดต่าง ๆ ครบถ้วนตามกฎหมายข้อบังคับ เป็นต้น ซึ่งทำให้สินค้าไทยหลายรายการไม่สามารถเข้าสู่ตลาดญี่ปุ่นได้ ปัญหาดังกล่าวสามารถแก้ไขได้โดยโครงการความร่วมมือในอุตสาหกรรมอาหารตามความตกลง อย่างไรก็ตาม โครงการส่วนใหญ่ยังอยู่ในขั้นตอนการศึกษาร่วมกัน ซึ่งจำเป็นต้องเร่งรัดให้เกิดเป็นโครงการที่เป็นรูปธรรมโดยเร็วที่สุด

๓) อุตสาหกรรมเครื่องหนังและรองเท้า

ในปัจจุบัน อัตราภาษีศุลกากรของสินค้าในกลุ่มเครื่องหนังและรองเท้าของญี่ปุ่นยังอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง เนื่องจากสินค้าส่วนใหญ่ไม่ได้ลดภาษีในทันที แต่จะทยอยลดลงในเวลา ๘ ปี ในกรณีของ JTEPA และ ๑๑ ปี ในกรณีของ AJCEP นอกจากนี้ สินค้าบางรายการที่ไทยส่งออกไปญี่ปุ่นจำนวนมาก เช่น รองเท้ากีฬาที่ด้านบนเป็นหนังฟอก ก็ไม่ได้รับการลดภาษีตามกรอบ JTEPA เนื่องจากญี่ปุ่นยังให้การคุ้มครองอุตสาหกรรมเครื่องหนังและรองเท้าอยู่ในระดับที่สูง

อุตสาหกรรมเครื่องหนังและรองเท้ามีอัตราการใช้สิทธิประโยชน์ JTEPA ด้านการส่งออกจากไทยไปญี่ปุ่นที่ประมาณร้อยละ ๓๔ ในขณะที่การนำเข้ามีอัตราการใช้สิทธิประโยชน์เพียงร้อยละ ๐.๑ ทั้งนี้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ชี้ว่า ในอนาคตอุตสาหกรรมเครื่องหนังและรองเท้าในญี่ปุ่นจะมีขนาดเล็กลง เนื่องจากผู้ประกอบการต้องไปลงทุนเพื่อผลิตสินค้าในต่างประเทศ ซึ่งเป็นโอกาสที่ประเทศไทยจะสามารถดึงดูดการลงทุนในอุตสาหกรรมดังกล่าว

๔) อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับประโยชน์จากความตกลง JTEPA มากที่สุดอุตสาหกรรมหนึ่ง เมื่อวัดจากอัตราการใช้สิทธิประโยชน์ แต่มุ่งต่อทางภาษีศุลกากรและมูลค่าภาษีศุลกากรที่ประหยัดได้ อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์ผู้ส่งออกไทย พบว่า สินค้าบางรายการยังมีปัญหาในการเข้าสู่ตลาดญี่ปุ่น เช่น พรหม (HS ๕๗๐๓๒๐) ไม่ได้แหล่งกำเนิดสินค้า เนื่องจากไม่ผ่านเกณฑ์การเปลี่ยนพิกัดแบบยกเว้น (CCex) ซึ่งควรมีการเจรจาขบถวนในอนาคต

นอกจากนี้ ความร่วมมือในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มตาม JTEPA ก็ยังไม่มีโครงการระหว่างรัฐบาลที่เป็นรูปธรรม มีแต่ความร่วมมือของสมาคมผู้ประกอบการทั้งสองประเทศ

๕) อุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

อุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เป็นอุตสาหกรรมที่มีการค้ากันภายในอุตสาหกรรม (Intra-Industry Trade) ระหว่างไทยและญี่ปุ่นสูง โดยญี่ปุ่นมีอัตราภาษีศุลกากรที่ระดับร้อยละ ๐ ทุกรายการ ในขณะที่ไทยมีอัตราภาษีศุลกากรในระดับต่ำเกือบทุกรายการ ดังนั้น สิทธิประโยชน์ด้านภาษีศุลกากรจากความตกลง JTEPA จึงไม่ได้เป็นประเด็นสำคัญนัก

อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์น่าจะได้รับประโยชน์จากความตกลง AJCEP ในด้านการส่งเสริมให้เกิดการจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) ภายในอาเซียนและญี่ปุ่น เนื่องจากผู้ประกอบการสามารถเคลื่อนย้ายชิ้นส่วนต่าง ๆ ภายในอาเซียนอย่างคล่องตัวมากขึ้น นอกจากนี้ บริษัทญี่ปุ่นยังต้องการใช้ประโยชน์จากความตกลง AJCEP เนื่องจากต้องการเลือกพื้นที่ผลิตที่เหมาะสมที่สุดของแต่ละชิ้นส่วนภายในอาเซียนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้

ประโยชน์ตามความตกลง JTEPA ที่สำคัญคือ ความตกลงเรื่องการรับรองซึ่งกันและกัน (MRA) ในส่วนของผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า สำหรับประเทศไทย สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (EEI) จะเป็นหน่วยตรวจสอบและทดสอบเพื่อการรับรองมาตรฐานสินค้าที่จะส่งออกไปประเทศญี่ปุ่น โดยขณะนี้กำลังอยู่ในขั้นตอนของการรอการตรวจรับรองจากหน่วยงานของญี่ปุ่น เช่นเดียวกับที่สำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรมยังไม่ได้รับรองหน่วยงานตรวจสอบในประเทศญี่ปุ่น เพราะยังต้องมีการศึกษากฎระเบียบที่เกี่ยวข้องอยู่

๖) อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์

อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ไม่ได้รับประโยชน์จากความตกลง JTEPA มากนัก เพราะ อัตราภาษีศุลกากรของสินค้าเฟอร์นิเจอร์ของญี่ปุ่นอยู่ที่ระดับร้อยละ ๐ อยู่แล้ว การศึกษาพบว่า อัตราการใช้สิทธิประโยชน์ในการส่งออกของไทยตาม JTEPA ในช่วง ๕ เดือนแรกอยู่ในระดับเพียงร้อยละ ๖.๔ เท่านั้น เนื่องจากแต้มต่อทางภาษีศุลกากรของ JTEPA เมื่อเทียบกับอัตราภาษีศุลกากร MFN ในการส่งออกไปประเทศญี่ปุ่นมีน้อยมาก ซึ่งทำให้ผู้ส่งออกไทยยังคงใช้สิทธิประโยชน์ของ GSP ในสินค้าเฟอร์นิเจอร์บางรายการที่มีแต้มต่อทางภาษีศุลกากรที่ดีกว่าอัตราภาษีศุลกากรตาม JTEPA ต่อไป

๗) อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน

อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนของไทยได้รับประโยชน์จากความตกลง JTEPA มากในแง่การประหยัดภาษีศุลกากร โดยในช่วง ๕ เดือนแรกหลังความตกลงมีผลบังคับใช้ ผู้นำเข้าไทยสามารถประหยัดภาษีศุลกากรได้ถึง ๖ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการลดภาษีชิ้นส่วนยานยนต์ที่ไทยยังไม่สามารถผลิตได้เอง จากอัตราร้อยละ ๓๐ เหลือร้อยละ ๒๐ ในขณะที่ภาคการส่งออกของไทยไม่ได้ใช้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร เนื่องจากภานำเข้าชิ้นส่วนรถยนต์ของญี่ปุ่นอยู่ที่ร้อยละ ๐ อยู่แล้ว

ปัญหาที่พบในการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีศุลกากรในการนำเข้าชิ้นส่วนยานยนต์คือ ค่าธรรมเนียมการออกหนังสือรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า (C/O) ต่อครั้งของญี่ปุ่นที่อยู่ในระดับสูง ซึ่งไม่เอื้อต่อการนำเข้าชิ้นส่วนต่อเนื่องแบบทันเวลาพอดี (Just-in-Time) นอกจากนี้ ในบางกรณีปัญหาความไม่ตรงกันของรายละเอียดในหนังสือรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า (C/O) และใบกำกับสินค้า (Invoice) ยังทำให้ผู้นำเข้าไม่ได้รับความสะดวกในการใช้สิทธิประโยชน์

ในด้านโครงการความร่วมมือ อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนในประเทศไทยน่าจะ ได้ประโยชน์จากโครงการสถาบันการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านยานยนต์ (AHRDI) อย่างไรก็ตามทั้งสองฝ่ายยังอยู่ในระหว่างการปรับความเข้าใจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากมีโครงการที่คล้ายคลึงกันอยู่ในปัจจุบันคือ โครงการพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมยานยนต์ (AHRDI)

๘) อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า

อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้าของไทยส่งออกผลิตภัณฑ์เหล็กไปยังประเทศญี่ปุ่น ในมูลค่าที่ไม่มากนัก และภาษีศุลกากรของญี่ปุ่นอยู่ที่ระดับร้อยละ ๐ อยู่แล้ว จึงไม่มีสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรในความตกลง JTEPA และ AJCEP ในทางกลับกัน ความตกลง JTEPA ทำให้ไทยซึ่งเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญเป็นอันดับ ๓ ของญี่ปุ่นต้องลดภาษีศุลกากรให้แก่ญี่ปุ่น โดยในส่วนของเหล็กและเหล็กกล้าที่มีการผลิตในประเทศไทย ได้มีการกำหนดโควตานำเข้าไว้เพื่อให้เวลาปรับตัวแก่ผู้ประกอบการ การศึกษาพบว่า ภายหลังจากความตกลง JTEPA บังคับใช้ การนำเข้าของไทยยังไม่ได้สูงจนเต็มโควตา ดังนั้นรัฐบาลไทยจึงยังไม่จำเป็นต้องขยายโควตาตามที่ญี่ปุ่นเรียกร้อง อย่างไรก็ตาม ภาครัฐควรติดตามข้อมูลการนำเข้าจริงอย่างต่อเนื่องและจัดสรรโควตานำเข้าให้สอดคล้องกับสถานะผลิตของอุตสาหกรรมเหล็กในประเทศ

สำหรับโครงการความร่วมมือตามความตกลง JTEPA ในอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า นั้น คณะผู้วิจัยพบว่า ยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นและยังประสบปัญหาความเข้าใจที่ไม่ตรงกันในการฝึกอบรมและพัฒนาฝีมือแรงงาน ทำให้การฝึกอบรมส่วนใหญ่จำกัดอยู่เพียงบริษัทที่ร่วมทุนกับญี่ปุ่นเท่านั้น และการที่โครงการฝึกอบรมที่ญี่ปุ่นเสนอมา ยังไม่มีระดับที่สูงพอที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ นอกจากนี้ ยังพบปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐของญี่ปุ่น ซึ่งกระทรวงเศรษฐกิจ การค้าและอุตสาหกรรม (METI) เป็นผู้เจรจาทำความตกลง แต่การแลกเปลี่ยนอาจารย์ นักวิจัย และการให้ทุนการศึกษาตามความตกลงเป็นหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการ จึงเกิดปัญหาในการประสานงานและการจัดสรรงบประมาณ

๓. กรอบนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางการปรับตัว เพื่อรองรับผลที่จะเกิดขึ้นจากการมีความตกลง JTEPA และ AJCEP

เพื่อสนับสนุนให้ประเทศไทยสามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากความตกลง JTEPA และ AJCEP ได้อย่างเต็มที่ คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๑. รัฐบาลควรจัดตั้ง “สำนักงานติดตามการใช้ประโยชน์ตามความตกลง JTEPA” ขึ้น โดยรายงานตรงต่อคณะกรรมการกำกับการดำเนินการตามความตกลง JTEPA ที่รัฐบาลได้ตั้งขึ้นอย่างน้อยทุกไตรมาส โดยสำนักงานฯ ดังกล่าวจัดตั้งขึ้นเพื่อติดตามการใช้ประโยชน์จากความตกลง JTEPA เพื่อเร่งรัดการใช้ประโยชน์ รับฟังปัญหาจากภาคเอกชนอย่างเป็นระบบ และจัดเตรียมข้อมูลให้คณะเจรจาฝ่ายไทย เมื่อมีการเจรจาทบทวนความตกลงภายใน ๕ ปีหรือเร็วกว่านั้น โดยสำนักงานดังกล่าวควรมีบุคลากรคุณภาพสูงและทรัพยากรอย่างเพียงพอ

๒. กระทรวงอุตสาหกรรมควรส่งเสริมให้สถาบันเฉพาะทางภายใต้กระทรวงฯ มีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้นเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการจากภาคเอกชนในสาขาอุตสาหกรรมต่าง ๆ และทำให้โครงการความร่วมมือในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ตามความตกลง JTEPA สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้ประกอบการภาคเอกชน

๓. ภาครัฐควรสนับสนุนให้มีการศึกษาและติดตามการเปลี่ยนแปลงนโยบายการค้าและการลงทุนของญี่ปุ่น โดยเฉพาะมาตรการทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากรของญี่ปุ่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการไทยเพื่อเตรียมการปรับตัว นอกจากนี้ ควรสนับสนุนให้มีการศึกษาในเชิงลึกถึงลักษณะเฉพาะของตลาดญี่ปุ่นในด้านต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้ผู้ประกอบการไทยสามารถเข้าสู่ตลาดญี่ปุ่นได้ดีขึ้น

๔. ในการเจรจาทบทวนความตกลง JTEPA ภาครัฐควรเจรจาดำเนินด้านภาษีศุลกากรและกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าให้ผู้ประกอบการสามารถใช้สิทธิประโยชน์ได้มากขึ้น ทั้งนี้ ในส่วนของภาษีศุลกากร ควรตั้งเป้าหมายให้อัตราภาษีตามที่ตกลงและอยู่ในระดับเดียวกันกับอัตรา GSP หรือต่ำกว่าอัตรา MFN พอสมควร ในส่วนของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า ควรเจรจาเพื่อผ่อนคลายเกณฑ์การพิจารณาแหล่งกำเนิดสินค้าให้เอื้อต่อผู้ผลิตสินค้าส่งออกของไทยบางรายการมากขึ้น เช่น อาหารแมว พรม ผ้าผ่าน และผ้าปูที่นอน เป็นต้น

๘

๕. รัฐบาลควรเร่งรัดโครงการความร่วมมือต่าง ๆ ให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว เนื่องจากที่ผ่านมาโครงการความร่วมมือในหลายอุตสาหกรรมยังไม่คืบหน้าเท่าที่ควร

๖. กรมศุลกากรและกรมการค้าต่างประเทศ ควรเร่งสร้างความเข้าใจแก่ผู้ประกอบการในการใช้สิทธิประโยชน์จากความตกลง JTEPA เพื่อแก้ไขปัญหที่ผู้ประกอบการจำนวนหนึ่งยังขาดความเข้าใจในการใช้สิทธิประโยชน์ และควรช่วยอำนวยความสะดวกในการใช้ประโยชน์แก่ผู้ประกอบการในด้านต่าง ๆ เช่น การเชื่อมโยงพิกัดศุลกากรใหม่ตามระบบ HS ๒๐๐๗ เข้ากับพิกัด HS ๒๐๐๒ ซึ่งเป็นพิกัดที่อยู่ในความตกลง เป็นต้น

ประโยชน์ของงานวิจัยที่มีต่อวงงานรัฐสภา

ผลงานการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าว คณะกรรมาธิการการพาณิชย์ และทรัพย์สินทางปัญญา และคณะกรรมาธิการการอุตสาหกรรม สภาผู้แทนราษฎร สามารถนำไปประกอบการพิจารณาเพื่อพัฒนาและส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมของไทยให้สอดคล้องและเหมาะสม เพื่อรองรับผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการทำข้อตกลง JTEPA และ AJCEP ของรัฐบาลไทย อีกทั้งเพื่อประกอบการพิจารณากร่างกฎหมายหรือปรับปรุงแก้ไขกฎหมายของไทยที่เกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรมและการพาณิชย์ ให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจที่กำลังเปลี่ยนแปลง ให้มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ซึ่งประโยชน์ที่ได้จะต้องเป็นสิทธิประโยชน์ที่คุ้มค่าหรือไม่ตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบทางการค้าจากการทำข้อตกลง JTEPA และ AJCEP ได้

เรียบเรียงโดย...จันทมร สีหาบุญลี

เอกสารอ้างอิง

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ (๒๕๕๑). การเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ทางธุรกิจไทย จากความตกลง JTEPA. มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

งานวิจัยและพัฒนา

ระบบบำนาญแห่งชาติ

วิจัยโดย รองศาสตราจารย์วรวุฒิ สุวรรณระดา

ความเป็นมาและสภาพปัญหา

ขณะนี้โครงสร้างทางประชากรของประเทศไทยมีทิศทางที่เปลี่ยนไป โดยสังคมไทยกำลังเข้าสู่สภาวะสังคมคนชรา (Aging Society) เหมือนกับประเทศญี่ปุ่นหรือประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศกำลังประสบอยู่ กล่าวคือ สัดส่วนของประชากรที่เป็นคนชราจำนวนสูงขึ้น เนื่องจากสุขภาพอนามัยของคนไทยโดยเฉลี่ยดีขึ้นจึงส่งผลให้ผู้สูงอายุมีอายุขัยเฉลี่ยที่สูงขึ้น แต่ในขณะเดียวกันภาวะเจริญพันธุ์และการเพิ่มของประชากรไทยมีอัตราที่ลดลง เป็นผลให้สัดส่วนของประชากรวัยแรงงานลดลงตามไปด้วย ดังนั้น ผลกระทบทางเศรษฐกิจที่สำคัญคือ ค่าใช้จ่ายของสังคมในการรักษาสุขภาพหรือการดูแลรักษาคนชรามีแนวโน้มในทางที่สูงขึ้นจนก่อผลกระทบต่อภาวะการคลังของประเทศ และสิ่งที่ควรพิจารณาอย่างยิ่งคือ การดูแลการดำรงชีพคนชราภายหลังเกษียณอายุจากการทำงานแล้ว เพื่อให้กลุ่มคนชรามีระดับรายได้ที่เพียงพอต่อการยังชีพ ทั้งนี้ กลุ่มคนชราในสังคมไทยมีหลักประกันและการคุ้มครองมารองรับเพื่อการยังชีพในวัยชราที่แตกต่างกัน เช่น ผู้ที่เคยเป็นข้าราชการก็มีระบบบำนาญชราภาพภายใต้กองทุนบำนาญข้าราชการ (กบข.) หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ผู้ที่เคยเป็นลูกจ้างที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเกี่ยวกับแรงงานก็มีระบบบำนาญชราภาพภายใต้กองทุนประกันสังคม หรือผู้ที่เคยเป็นครูเอกชนก็มีบำนาญจากกองทุนครูและครูใหญ่โรงเรียนเอกชน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการโดยกองทุนดังกล่าวข้างต้นเฉพาะกลุ่มคนชราตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย แต่คนชราที่เป็นแรงงานนอกระบบที่ไม่ได้รับความคุ้มครองและไม่มีหลักประกันทางสังคมหรือผู้ที่ไม่มียานทำ เช่น แม่บ้าน ฯลฯ ไม่มีหลักประกันในการดูแลอย่างชัดเจน แม้ว่ารัฐบาล

LIRT

กำหนดให้มีระบบการสงเคราะห์เพื่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุโดยให้มีเงินสงเคราะห์ต่อคนชราที่ตามที
แต่ก็ยังไม่ครอบคลุมถึงผู้สูงอายุทั้งหมดทั่วประเทศ

ฉะนั้น จึงมีการศึกษาแนวคิดเรื่อง ระบบบำนาญแห่งชาติ เพื่อให้มีโครงข่ายคุ้มครองทาง
สังคมที่ดำเนินการต่อประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ให้มีหลักประกันในการคุ้มครองการยังชีพใน
วัยชราหรือในเวลาที่เกี่ยวข้องอายุจากการทำงานแล้ว สำหรับรองรับการเปลี่ยนแปลงการเข้าสู่ภาวะ
สังคมคนชรา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการสร้างหลักประกันทางเศรษฐกิจสำหรับผู้สูงอายุโดย
ภาครัฐ โดยการใช้ระบบบำนาญแห่งชาติหรือ National Pension ที่ครอบคลุมประชากรวัยทำงานของ
ประเทศทั้งหมดไว้ในระบบแบบบังคับ

๒. เพื่อวิเคราะห์เงินสมทบ ความพอเพียงของเงินบำนาญ และความเป็นไปได้ทาง
การเงินการคลังเมื่อจัดตั้งระบบบำนาญแห่งชาติ

๓. เพื่อประเมินค่าใช้จ่ายภาครัฐที่จะเกิดขึ้นภายใต้แนวทางของระบบบำนาญแห่งชาติใน
กรณีที่รัฐบาลจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแบกภาระด้วย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยศึกษานี้มีขอบเขตที่มุ่งศึกษาการจัดตั้งระบบบำนาญแห่งชาติ เพื่อกำหนดให้มี
บำนาญสำหรับแรงงานนอกระบบที่ไม่ได้รับความคุ้มครองและไม่มีหลักประกันทางสังคม และยังรวมไป
ถึงผู้ไม่มีงานทำและยังไม่มีหลักประกัน เช่น แม่บ้าน พระสงฆ์ ผู้ไม่ได้ทำงานเนื่องจากสาเหตุใด ๆ
แรงงานต่างด้าว เป็นต้น แต่ไม่รวมไปถึงผู้มีงานทำที่ได้รับความคุ้มครองและมีหลักประกันทางสังคมตาม
กฎหมาย ได้แก่ ข้าราชการ ลูกจ้างประจำของส่วนราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ครูหรือครูใหญ่โรงเรียน
เอกชน ลูกจ้างของรัฐบาลต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ และลูกจ้างที่ได้รับการคุ้มครองตาม
พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานฯ เนื่องจากกลุ่มบุคคลเหล่านี้ ได้รับเงินบำนาญหรือเงินจากกองทุน
สำรองเลี้ยงชีพตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. การรวบรวมข้อมูลสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรในอนาคตจาก
หน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้จัดทำไว้แล้ว

๒. การศึกษารูปแบบของระบบบำนาญในประเทศที่มีระบบบำนาญพื้นฐาน เพื่อเป็น
ตัวอย่างสำหรับแนวทางของประเทศไทย

๓. สร้างแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์สำหรับการวิเคราะห์ระบบบำนาญ โดยใช้แบบจำลอง
เหลื่อมรุ่น (Overlapping Generation Model)

๑๑

๔. นำเสนอระบบบำนาญแห่งชาติ โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานของความจำเป็นพื้นฐานของผู้สูงอายุ มาใช้ในการกำหนดเงินบำนาญพื้นฐาน และประเมินถึงค่าใช้จ่ายภาครัฐที่จะเกิดขึ้นและความเป็นไปได้ทางการเงินการคลังในอนาคต

นิยามเชิงปฏิบัติการในวิจัย

๑. ระบบบำนาญแบบผู้รับไม่มีส่วนร่วมจ่ายเงินสมทบ (Non-contributory System) หมายถึง ระบบบำนาญที่รัฐเป็นผู้รับภาระ โดยผู้รับบำนาญไม่มีส่วนร่วมในการจ่ายเงินสมทบ

๒. ระบบบำนาญแบบผู้รับมีส่วนร่วมจ่ายเงินสมทบ (Contributory System) หมายถึง ระบบบำนาญที่ผู้รับบำนาญมีส่วนร่วมในการจ่ายเงินสมทบ นอกเหนือจากการจ่ายเงินสมทบของรัฐ

๓. ระบบบำนาญแบบสะสมทรัพย์ (Fully Funded System) หมายถึง ระบบบำนาญที่รัฐบาลกำหนดให้ประชาชนออมเงินในวัยทำงาน เมื่อบุคคลนั้นเกษียณอายุจากการทำงาน รัฐจะนำเงินออมพร้อมกับผลตอบแทนที่ได้มาจ่ายเป็นเงินบำนาญ

๔. ระบบบำนาญแบบช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างรุ่น (Pay-as-you-go) หมายถึง ระบบบำนาญที่มีลักษณะของระบบประกันสังคม โดยผู้ที่อยู่ในวัยทำงานจะจ่ายเงินสมทบเพื่อให้รัฐนำเงินไปช่วยเหลือผู้สูงอายุ และเมื่อผู้ที่อยู่ในวัยทำงานกลายเป็นผู้สูงอายุในเวลาต่อมา ก็จะได้รับเงินสมทบจากผู้ที่อยู่ในวัยทำงานในรุ่นต่อมา ระบบบำนาญแบบนี้จึงมีลักษณะเป็นการเกื้อกูลระหว่างรุ่น

๕. ระบบบำนาญแบบสะสมทรัพย์บางส่วน (Partially Funded System) หมายถึง ระบบบำนาญที่เป็นการผสมระหว่างระบบบำนาญแบบสะสมทรัพย์ (Fully Funded System) และระบบบำนาญแบบช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างรุ่น (Pay-as-you-go)

ผลการวิจัย

๑. ได้รับทราบการดำเนินการระบบบำนาญแห่งชาติของประเทศญี่ปุ่น ที่กำหนดให้ประชากรผู้สูงอายุทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในกำลังแรงงานและไม่อยู่ในกำลังแรงงาน (เช่น แม่บ้าน) ได้รับบำนาญหลังเกษียณอายุ โดยแต่ละคนจะได้บำนาญเท่ากัน เรียกว่า “บำนาญคงที่” แต่สำหรับข้าราชการ ลูกจ้างเอกชน ผู้ปฏิบัติงานงานในองค์กรการเกษตร ฯลฯ นอกเหนือจากจะได้รับบำนาญคงที่เหมือนประชาชนทั่วไปแล้ว แต่เนื่องจากถูกบังคับให้ออมเงินในระบบกองทุนรวม (Mutual Fund) จึงได้รับบำนาญเพิ่มเติมอีก เรียกว่า “บำนาญตามรายได้” นอกเหนือจากนั้นมี “บำนาญแบบสมัครใจ” เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีโอกาสออมเงินเพื่อเงินบำนาญหลังเกษียณอีกด้วย ทั้งนี้ ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๒๐ - ๖๐ ปี มีหน้าที่เป็นสมาชิกของระบบบำนาญแห่งชาติและจะต้องจ่ายเงินสมทบในแต่ละเดือน และอัตราเงินสมทบจะปรับตัวขึ้นทุกปีจนถึง พ.ศ. ๒๕๖๐

อนึ่ง ผู้ได้รับ “บำนาญตามรายได้” เป็นผู้มีงานทำในระบบเศรษฐกิจ จึงต้องจ่ายเงินสมทบมากกว่าประชาชนทั่วไปที่รับบำนาญเฉพาะ “บำนาญคงที่” เท่านั้น สำหรับบางคนที่ไม่สามารถจ่ายเงินสมทบได้ เช่น มีปัญหาทางเศรษฐกิจหรือเจ็บป่วย พิการ ฯลฯ รัฐบาลจะจ่ายเงินบำนาญ

สวัสดิการให้กลุ่มบุคคลดังกล่าว โดยสรุปแล้ว ในระบบของประเทศญี่ปุ่นจะสร้างระบบแบบเก็บเงินเป็น
ก้อน โดยไม่พิจารณารายได้ของสมาชิกและจ่ายเงินตามระยะเวลาที่จ่ายเงินสมทบ

๒. ได้รับทราบการดำเนินการระบบบำนาญแห่งชาติของประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งประกอบด้วย
๒ ระบบหลักอยู่ร่วมกันอย่างอิสระต่อกัน ได้แก่ “ระบบบำนาญแห่งชาติ” และ “ระบบบำนาญสำหรับ
อาชีพเฉพาะ” (ระบบบำนาญข้าราชการหรือครูในสถานศึกษาเอกชน) โดยในส่วนของระบบบำนาญ
แห่งชาติ จะเป็นการกำหนดให้ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๑๘ - ๖๐ ปี เป็นสมาชิกและจ่ายเงินสมทบให้
กองทุนบำนาญแห่งชาติในอัตราร้อยละ ๙ ต่อปี โดยจะได้เงินบำนาญในระดับร้อยละ ๖๐ เมื่อเทียบกับ
รายได้เฉลี่ยตลอดชีพ ทั้งนี้จะได้รับเงินบำนาญต่อเมื่อเป็นสมาชิกในระยะเวลา ๑๐ ปีขึ้นไปและมีอายุ
๖๐ ปีขึ้นไป อนึ่ง รัฐบาลได้อุดหนุนเงินสมทบให้กับเกษตรกรและชาวประมงในอัตราที่รัฐบาลกำหนด
ต่อเดือน โดยสรุปแล้ว ในระบบของประเทศเกาหลีใต้ให้มีการเก็บเงินสมทบขึ้นกับรายได้ และเงิน
บำนาญที่จะจ่ายขึ้นกับรายได้ของสมาชิกและรายได้ของส่วนร่วม

๓. การจัดตั้งระบบบำนาญแห่งชาติเป็นเรื่องที่จำเป็น แต่หากให้รัฐบาลเป็นผู้จ่ายบำนาญ
โดยไม่มีการจ่ายสมทบจากผู้รับบำนาญ อาจจะเป็นการช่วยเหลือที่ครอบคลุมต่อผู้สูงอายุทั้งหมดก็ตามที่
แต่จะเป็นผลให้รัฐบาลมีภาระค่าใช้จ่ายประมาณ ๖๖,๐๐๐ ล้านบาท ในแต่ละปี และเมื่อจำนวนผู้สูงอายุ
มีมากขึ้นทุกปี ค่าใช้จ่ายในส่วนนี้จะเพิ่มมากขึ้นไปอีกซึ่งจะไม่ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจมหภาคของประเทศ
ในแง่ของการไม่ส่งเสริมการออมอันจะทำให้ศักยภาพของประเทศในระยะยาวแย่งลง

๔. อาจให้มีการจัดตั้งระบบบำนาญแห่งชาติ โดยครอบคลุมประชาชนที่ขาดหลักประกันและ
ขาดการรองรับการยังชีพเมื่อยามชรา โดยใช้ระบบบำนาญแบบสะสมทรัพย์บางส่วน (Partially Funded
System) ที่เป็นแบบผสมผสานระหว่างแบบสะสมทรัพย์ (Fully Funded System) และแบบช่วยเหลือ
เมื่อถูกระหว่างรุ่น (Pay-as-you-go) โดยให้ผู้ที่สมทบแต่ละคนจ่ายเงินสะสมหรือออมเงินกับระบบ
ในระยะเวลาหนึ่งร่วมสมทบกับการจ่ายเงินบำนาญจากรัฐบาล ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายจะมีอายุระหว่าง ๒๕ -
๕๕ ปีที่อยู่ในกลุ่มแรงงานนอกระบบฯ และครอบคลุมไปถึงกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่มีหลักประกันด้วย โดยผู้มี
สิทธิรับเงินบำนาญจะต้องมีอายุ ๖๐ ปีและจ่ายเงินสมทบติดต่อกัน ๑๐ ปี ขึ้นไป

๕. จากการประเมินแบบจำลองทางคณิตศาสตร์สำหรับการจ่ายเงินสมทบของสมาชิก
กองทุนบำนาญแห่งชาติโดยพิจารณาจากมูลค่าปัจจุบันของเงินบำนาญตลอดชีพ อัตราเงินสมทบตลอด
ชีพ และอัตราเงินเฟ้อแล้ว ควรให้มีปรับเพิ่มอัตราเงินสมทบเป็นระยะ ๆ น่าจะเป็นการกำหนดรูปแบบ
ที่เหมาะสม เนื่องจากจะช่วยให้มีภาระหนี้ในระยะยาวของกองทุนไม่สูงมากนัก โดยตัวอย่างหลักเกณฑ์
การจ่ายเงินสมทบและเงินบำนาญที่ได้รับมีดังนี้

อัตราเงินสมทบ	ช่วงอายุผู้จ่ายเงินสะสม	เงินบำนาญที่ได้รับโดยประมาณ ต่อเดือน
จ่ายเท่ากันทุกรุ่น ๓๐๐ บาทต่อเดือน และเพิ่มอีก ๕๐ บาท ทุก ๆ ๕ ปี	อายุ ๒๕ - ๒๙ ปี	๑,๕๐๐ บาท
	อายุ ๓๐ - ๓๔ ปี	๑,๔๐๐ บาท
	อายุ ๓๕ - ๓๙ ปี	๑,๓๐๐ บาท
	อายุ ๔๐ - ๔๔ ปี	๑,๒๐๐ บาท
	อายุ ๔๕ - ๔๙ ปี	๑,๑๐๐ บาท
	อายุ ๕๐ - ๕๔ ปี	๑,๐๐๐ บาท
หมายเหตุ สำหรับเงินบำนาญให้ปรับมูลค่าตามอัตราเงินเฟ้อร้อยละ ๒ ทุกปี และคงที่ตลอดชีวิต เท่ากับบำนาญปีแรกที่แต่ละรุ่นเริ่มรับบำนาญ		

ข้อเสนอแนะและข้อสังเกตจากการวิจัย

๑. การกำหนดให้ระบบบำนาญแห่งชาติ เป็นระบบที่บังคับให้ประชาชนร่วมจ่ายเงินสมทบ จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการบรรลุเป้าหมายในการให้เงินบำนาญแบบครอบคลุม แต่ถ้าหากใช้ระบบสมัครใจแล้ว จะเป็นผลให้ประชาชนไม่ตระหนักถึงความสำคัญในการออมเพื่อชราภาพ จึงควรต้องมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักและความสำคัญของการออม

๒. สำหรับระบบบำนาญแบบรายกลุ่มอาชีพ จะมีข้อดีในแง่ที่ว่า สามารถสร้างกฎกติกาของระบบให้เหมาะสมกับฐานะทางเศรษฐกิจของผู้จ่ายเงินสะสม แต่ก็มีอุปสรรคในเรื่องการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างอาชีพ และข้อเสียอีกประการหนึ่งคือ ระบบนี้ไม่ครอบคลุมถึง กลุ่มแม่บ้าน พระสงฆ์ เป็นต้น

๓. สำหรับระบบบำนาญแบบรายพื้นที่ จะมีข้อดีในแง่ที่ว่า มีการครอบคลุมพื้นที่ไปทั่วประเทศ และครอบคลุมต่อประชาชนทุกกลุ่ม แต่ก็มีอุปสรรคในประเด็น เงื่อนไขทางประชากร ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน ทำให้บางพื้นที่ที่มีระบบบำนาญไม่เข้มแข็ง ก็จะทำให้เกิดปัญหาการโยกย้ายของประชากร และเป็นผลให้ระบบบำนาญของพื้นที่ดังกล่าวเกิดความไม่มั่นคงและขาดความน่าเชื่อถือในที่สุด

๔. จากจุดอ่อนของระบบบำนาญแบบรายกลุ่มอาชีพหรือแบบรายพื้นที่ดังกล่าวข้างต้น จึงควรจัดตั้งระบบบำนาญแห่งชาติซึ่งครอบคลุมทั่วประเทศทุกกลุ่มอาชีพ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ ผู้จ่ายเงินสะสมบางคนอาจจะไม่สามารถจ่ายเงินสมทบในบางช่วงเวลาได้ จึงควรสร้างระบบยกเว้นการจ่ายเงินสมทบชั่วคราวขึ้น โดยที่บำนาญที่ได้รับจะลดลงตามส่วนที่ไม่ได้จ่ายด้วย

ประโยชน์ของรายงานวิจัยที่มีต่อวงงานรัฐสภา

๑. ประโยชน์ต่อการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการ ในประเด็นบทบาทหน้าที่ของรัฐสำหรับการดูแลการดำรงชีพของผู้สูงอายุที่เกษียณอายุจากการทำงานแล้ว

๒. ประโยชน์ต่อการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการการแรงงาน ในประเด็นการกำหนดให้แรงงานนอกระบบที่ไม่ได้รับความคุ้มครองและไม่มีหลักประกันทางสังคม เช่น ลูกจ้างร้านขายของชำ ช่างฝีมือแรงงานในสาขาต่าง ๆ คนขับรถรับจ้าง ฯลฯ ได้มีโอกาสรับบำนาญภายหลังการเกษียณอายุจากการทำงานแล้ว

๓. ประโยชน์ต่อการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการการเงิน การคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน ในประเด็นการระดมทุนของรัฐสำหรับการจ่ายเงินสมทบในแต่ละปีเพื่อเป็นบำนาญของผู้สูงอายุ

เรียบเรียงโดย...ธรากร จุลินทร

เอกสารอ้างอิง

วรเวศม์ สุวรรณระดา. ระบบบำนาญแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

งานวิจัยและพัฒนา

กระบวนการเข้าสู่การกระทำความผิดในคดีชีวิตและร่างกาย
ของเด็กและเยาวชนชาย
วิจัยโดย ผศ.ดร.สุณีย์ กัลยะจิตร

สังคมไทยในปัจจุบันมีความสลับซับซ้อนในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การสื่อสารมวลชนของสังคม ตะวันตก ได้แพร่เข้ามาพร้อม ๆ กับค่านิยม และวัฒนธรรมตะวันตกที่เน้นคุณภาพของบุคคลเป็นหลัก ส่งผลให้การแข่งขันในสังคมมีสูงขึ้น ซึ่งส่งผลให้คนรุ่นใหม่ในสังคมเมืองมีคุณภาพจิตใจ คุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมน้อยลง

การที่บ้านเมืองมีความเจริญก้าวหน้าด้านวัตถุ แต่ทางด้านจิตใจกลับแย่ลง และส่งผลให้เกิด ช่องว่างระหว่างวัยผู้ใหญ่กับเด็กขยายกว้างมากขึ้น จนก่อให้เกิดความขัดแย้งในด้านความเข้าใจ และ ค่านิยมทางสังคมนานัปการ ทำให้ครอบครัวและชุมชนของสังคมไทยอ่อนแอลง ก่อให้เกิดปัญหาเด็กและ เยาวชนกระทำความผิด ซึ่งประเด็นสำคัญในการแก้ไขคือการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรที่มี คุณภาพในสังคมไทย ซึ่งเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และต้องถูก ดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายทุกขั้นตอน โดยรัฐได้กำหนดวิธีการพิเศษสำหรับการสอบสวนหรือ สืบพยานเด็กที่มีอายุไม่เกินสิบแปดปี

ผศ.ดร.สุณีย์ กัลปะยะจิตร จึงมีความสนใจศึกษากระบวนการเข้าสู่การกระทำความผิดในคดี ชีวิตและร่างกายของเด็กและเยาวชนชาย เพื่อทำการศึกษาถึงกระบวนการเข้าสู่การกระทำความผิดคดีชีวิตและ

ร่างกายของเด็กและเยาวชนชาย สภาพปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน การถูกดำเนินคดี การพิพากษาตัดสินของศาล ตลอดจนการเข้ามาอยู่ในความคุ้มครองดูแลของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชาย เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน รวมทั้งแก้ไขวิถีปฏิบัติของผู้ใหญ่ต่อเด็กและเยาวชนในสังคมไทยให้สามารถใช้ชีวิตร่วมกันได้อย่างสมดุลง ส่งผลให้ประเทศชาติเกิดความมั่นคงและเจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อศึกษากระบวนการเข้าสู่การกระทำผิดในคดีชีวิตและร่างกายของเด็กและเยาวชนชาย
๒. เพื่อศึกษาพฤติการณ์ในการก่อคดีชีวิตและร่างกายของเด็กและเยาวชนชาย

วิธีการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์รายบุคคล โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก เพื่อเก็บข้อมูลในเรื่องกระบวนการเข้าสู่การกระทำผิดคดีชีวิตและร่างกายในการใช้ชีวิต สภาพปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนชาย การถูกดำเนินคดี การพิพากษาตัดสินของศาล ตลอดจนการเข้ามาอยู่ในความคุ้มครองดูแลของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อหาข้อสรุปหรือข้อเท็จจริงโดยวิธีใช้การจดบันทึกขณะสัมภาษณ์ และบันทึกเสียงโดยให้ครอบคลุมกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

- ๑) เด็กและเยาวชนชาย โดยศึกษาจากเด็กและเยาวชนชายที่กระทำผิดในคดีชีวิตและร่างกาย และถูกควบคุมอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านอุเบกษา จำนวน ๑๐ คน
- ๒) กลุ่มสหวิชาชีพที่มีความชำนาญ และมีความรู้ความสามารถในด้านเด็กและเยาวชนกระทำผิด ประกอบด้วย ผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ นักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์และพนักงานสอบสวน จำนวน ๑๐ คน
- ๓) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์และมีชื่อเสียงในการประกอบอาชีพ ในกระบวนการยุติธรรมด้านเด็กและเยาวชน จำนวน ๑๐ คน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง กระบวนการเข้าสู่การกระทำผิดในคดีชีวิตและร่างกายของเด็กและเยาวชนชาย สามารถอธิบายผลการวิจัยได้ดังนี้

๑. ภูมิหลังส่วนบุคคลและครอบครัว จากผลการวิจัยพบว่า เด็กและเยาวชนชายที่กระทำผิดคดีชีวิตและร่างกาย มีอายุโดยเฉลี่ย ๒๐ ปี การศึกษาสูงสุด ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ยังอยู่ระหว่างการเรียน ส่วนสถานภาพการสมรสของบิดา มารดา อยู่ในสถานภาพหย่าร้าง ส่วนด้านการอบรมเลี้ยงดูพบว่า บิดามารดาขาดการอบรมเลี้ยงดู เนื่องจากสัมพันธภาพในครอบครัว บิดา มารดา และพี่หรือน้องไม่ดี

การคบเพื่อนและกลุ่มเพื่อนพบว่า มีพฤติกรรมเกเร ชอบทะเลาะวิวาท ชอบเสพยาเสพติด ดื่มสุรา มีการชักชวนกระทำความผิด เช่น ขายยาเสพติด ลักทรัพย์ จี้ ปล้น

๒. ภูมิหลังเกี่ยวกับคดี จากการสัมภาษณ์เด็กและเยาวชนชายที่กระทำความผิดคดีชีวิตและร่างกาย พบว่า เด็กและเยาวชนมีอายุโดยเฉลี่ยในขณะกระทำความผิดครั้งแรก ๑๕ ปี และอายุในการกระทำความผิดครั้งปัจจุบัน ๑๗ ปี โดยการกระทำความผิดเป็นคดีพยายามฆ่าและฆ่าผู้อื่นซึ่งเคยกระทำความผิดในคดียาเสพติดและทำร้ายร่างกาย ซึ่งสาเหตุที่แท้จริงของการกระทำความผิด คือ ความคึกคะนอง ใจร้อน โมโหง่าย ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ และความมีเมตตาจากการดื่มสุรา

๓. กระบวนการเข้าสู่การกระทำความผิดในคดีชีวิตและร่างกายของเด็กและเยาวชนชาย จากผลการวิจัยพบว่า เด็กและเยาวชนขาดการอบรมดูแลและการเอาใจใส่จากครอบครัว และตัวของเด็กและเยาวชนชายมีอารมณ์รุนแรง โมโหง่าย หงุดหงิด ใจร้อน และแก้ปัญหาโดยใช้กำลัง ด้านสภาพปัญหาในโรงเรียนพบว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมักไม่สนใจการเรียน และคุณครูเอาใจใส่ดูแลเด็กน้อย ส่วนสภาพปัญหากลุ่มเพื่อนพบว่า เด็กและเยาวชนให้ความสำคัญกับเพื่อนมาก เพราะว่ามีวัยที่ใกล้เคียงกัน มีความเข้าใจในปัญหาเหมือนกัน ทำให้เชื่อเพื่อนและคล้อยตามได้โดยง่าย และด้านการพิพากษาคัดสินของศาลพบว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจนถูกดำเนินคดีและได้รับการพิพากษาคดีจากศาลได้รับความเป็นธรรม โดยมุ่งเน้นในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนมากกว่าการลงโทษ

๔. ด้านพฤติการณ์ในการก่อคดีชีวิตและร่างกายของเด็กและเยาวชนชายพบว่า ลักษณะของการกระทำความผิดมีลักษณะร่วมกันกระทำความผิดกับกลุ่มเพื่อนโดยไม่มีการคิดวางแผน และพฤติกรรมของการกระทำความผิดพบว่า การกระทำที่เกิดขึ้นจะมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ผู้เสียหายหรือเหยื่อได้รับบาดเจ็บหรืออาจเสียชีวิต ทั้งนี้ การกระทำความผิดส่วนใหญ่จะมาจากการเลียนแบบจากกลุ่มเพื่อน เช่น เห็นเพื่อนกระทำหรือตนเองเคยกระทำมาแล้ว รวมทั้งการเลียนแบบสื่อ เช่น โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เกมส์ ซึ่งวิธีการพบว่า มีการใช้ความรุนแรง ใช้กำลัง และหากเหยื่อขัดขืนหรือต่อสู้จะใช้อาวุธในการทำร้ายเหยื่อ

๕. ด้านแนวทางการแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนชาย จากผลการวิจัยสามารถอธิบายได้ดังนี้

๑) กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ควรมีการวิเคราะห์ปัญหาที่แท้จริง โดยผู้ที่มีความรู้ความชำนาญ เช่น นักจิตวิทยา เพื่อทำการวิเคราะห์การกระทำความผิดนั้น ๆ รวมทั้งควรมีการตรวจสอบและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ และต้องมีการเฝ้าระวังโดยการสร้างร่วมมือกันระหว่างบ้าน โรงเรียน ชุมชน และกระบวนการยุติธรรม เช่น การจัดตั้งเครือข่ายในการแจ้งข่าวและป้องกันการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน เป็นต้น

๒) สถาบันครอบครัว บิดามารดา และทุกคนในครอบครัว ควรมีการดูแลเด็กและเยาวชนชายโดยการปลูกฝังค่านิยมและสร้างทัศนคติในเรื่องการไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา ซึ่งควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยรุ่น ตลอดจนการอบรมสั่งสอน การชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง และการดูตัวอย่างกล่าวควร

ปรับเปลี่ยนมาใช้เหตุผลในการอธิบายและชี้แจงเพื่อเด็กและเยาวชนจะได้เข้าใจและสามารถแยกแยะสิ่งที่ถูกและสิ่งที่ผิดได้

๓) โรงเรียน ควรสร้างมาตรการเชิงรุกลงไปในแต่ละชั้นเรียน โดยการปรับพฤติกรรม การแสดงออกกับเด็กและเยาวชนชายในการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ระวังเรื่องการใช้กำลัง และศักดิ์ศรีของลูกผู้ชาย รวมทั้งการฝึกหรือสอนให้นักเรียนมีการสอดส่องเป็นหูเป็นตาแทนคุณครูในเรื่องการคบเพื่อน พฤติกรรมของเพื่อน และที่สำคัญคุณครูต้องมีเครือข่ายนักเรียนและผู้ปกครอง เพื่อร่วมกันดูแลเด็กและเยาวชนในการเฝ้าระวังพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

๔) สถาบันทางสังคมและประชาชนต้องให้โอกาสในการแก้ไขปัญหาค่าเด็กและเยาวชน รวมทั้งการสร้างทัศนคติเชิงบวกให้แก่สังคมในการยอมรับเด็กและเยาวชนซึ่งกระทำผิด โดยมีแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนเพื่อให้เห็นพฤติกรรมในทางที่เหมาะสม พร้อมกับการเสริมความมั่นใจในสิ่งที่ถูกต้อง โดยการให้โอกาสเด็กและเยาวชนที่เคยกระทำความผิดได้มีพื้นที่ว่างในสังคม และถือว่าเด็กเหล่านี้เป็นอนาคตของชาติอย่างแท้จริงโดยยุติการทำร้าย ก็จะทำให้เด็กที่กระทำผิดค่อย ๆ ปรับตัว และทำให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้โดยไม่หนีหลบไปกระทำความผิดอีก

๕) ภาครัฐ ควรเล็งเห็นความสำคัญของเด็กและเยาวชน โดยการผลักดันให้ปัญหาเด็กและเยาวชนเป็นวาระแห่งชาติ เพื่อแก้ไขปัญหามาในเชิงรุกอย่างสมบูรณ์ และชัดเจน โดยการสร้างยุทธศาสตร์ว่าด้วยเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม เริ่มตั้งแต่เด็กกระทำผิด จนถึงภายหลังการปล่อยตัว รวมทั้งควรประชาสัมพันธ์ในเรื่องการเคารพกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายที่เคร่งครัดโดยเน้นการดูแลเพื่อมุ่งผลประโยชน์ให้กับเด็กและเยาวชนให้มากกว่าเดิม

ข้อค้นพบจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบที่สำคัญดังนี้

๑) เด็กและเยาวชนชายที่กระทำความผิดคดีชีวิตและร่างกาย พบว่า มีการศึกษาน้อย ส่วนใหญ่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ เป็นบุตรคนสุดท้องของครอบครัว ซึ่งก่อนกระทำผิดจะอาศัยอยู่กับเพื่อน ครอบครัวมีลักษณะแตกแยก บิดามารดาหย่าร้าง ทำให้ขาดการอบรมเลี้ยงดู ส่วนการคบเพื่อนและกลุ่มเพื่อนพบว่า มีการเลือกคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเกเร ชอบทะเลาะวิวาท ชอบเสพยาเสพติด ดื่มสุรา มีการชักชวนกระทำความผิด เช่น ขายยาเสพติด ลักทรัพย์ จี้ ปล้น เป็นต้น

๒) เด็กและเยาวชนชายที่กระทำความผิดคดีชีวิตและร่างกาย จะเป็นการกระทำผิดซ้ำ ซึ่งส่วนใหญ่เคยกระทำความผิดในคดียาเสพติด และทำร้ายร่างกายมาก่อน ซึ่งสาเหตุที่แท้จริงของการกระทำผิดคือ ความดึกคคะนอง ใจร้อน โมโหง่าย ควบคุมอารมณ์ตัวเองไม่ได้ และความมีเมตตาจากการดื่มสุรา

๓) กระบวนการเข้าสู่การกระทำความผิดในคดีชีวิตและร่างกายของเด็กและเยาวชนชายพบว่า สาเหตุมาจากเด็กและเยาวชนชาย อยู่ในช่วงวัยรุ่นที่มีอารมณ์รุนแรง โมโหง่าย หงุดหงิด ใจร้อน ชอบใช้กำลัง ในการแก้ปัญหา มีสภาพครอบครัวแตกแยก ทำให้ขาดการอบรมเลี้ยงดูที่ดี ขาดตัวแบบในการดำเนินชีวิต

ทำให้เด็กและเยาวชนไม่มีความสุข ไม่อยากอยู่ในครอบครัว จึงมาอาศัยอยู่กับเพื่อน โดยไม่ไปโรงเรียนออกเที่ยวเตร่ รวมกลุ่มกันดื่มสุรา ทำให้ไม่มีเงินใช้จ่าย จึงหาเงินโดยวิธีที่ผิดกฎหมาย เช่น ขายยาเสพติด ลักทรัพย์ในร้านค้า การฉ้อ ปล้น และจะเลือกเหยื่อที่ดูมีเงิน เมื่อกระทำผิดได้เงินมาโดยง่ายจึงใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย เมื่อเงินหมดก็กระทำความผิดอีก

๔) พฤติการณ์ในการก่อคดีชีวิตและร่างกายของเด็กและเยาวชนชาย พบว่า พฤติกรรมการกระทำของเด็กและเยาวชนมีความรุนแรง โดยชอบใช้กำลังรวมทั้งมีอารมณ์ที่รุนแรง เช่น โกรธ โมโห ทำให้การกระทำมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ผู้เสียหายหรือเหยื่อได้รับบาดเจ็บหรืออาจเสียชีวิต

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงกระบวนการเข้าสู่การกระทำความผิดในคดีชีวิตและร่างกายของเด็กและเยาวชน ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ภาครัฐโดยหน่วยงานที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบด้านการกระทำผิดเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ควรผลักดันปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนให้เป็นวาระแห่งชาติ เพื่อแก้ไขปัญหาในเชิงรุก การสร้างยุทธศาสตร์ว่าด้วยเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม เริ่มตั้งแต่เด็กกระทำผิด ก่อนเข้าระบบ ระหว่างอยู่ในระบบและภายหลังการปล่อยตัว จะส่งผลให้สามารถลดปัญหาสังคมที่จะเกิดขึ้นจากเด็กและเยาวชนที่เคยกระทำผิดได้

๒. รัฐบาลควรมีนโยบายในการควบคุมการดื่มสุราของเด็กและเยาวชน โดยการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในการบริโภคของกลุ่มเด็กและเยาวชน อายุ การซื้อ การดื่มในที่สาธารณะ ควรมีมาตรการในการบังคับใช้กฎหมาย การจับกุม และการลงโทษอย่างเด็ดขาด โดยกำหนดแนวทางการปฏิบัติ รวมทั้งการออกกฎหมายและมาตรการเพื่อควบคุมปัญหาสุราเพิ่มเติม ได้แก่ มาตรการทางภาษีเพื่อลดการบริโภคสุรา มาตรการห้ามโฆษณาโดยสิ้นเชิง การควบคุมผลิตภัณฑ์สุราพร้อมดื่ม ฯลฯ

๓. กระทรวงศึกษาธิการ ต้องสร้างความพร้อมของระบบบริหารจัดการ ได้แก่ งบประมาณ บุคลากร องค์ความรู้ และการบริหารจัดการที่ดี และควรมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบในหลักสูตรการเรียนที่มีคุณภาพ เพื่อสร้างมาตรการเชิงรุกในแต่ละชั้นเรียน โดยเฉพาะชั้นเรียนระดับช่วงชั้นที่ ๒ (ประถมศึกษาปีที่ ๔-๖) และระดับช่วงชั้นที่ ๓ (มัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓) โดยส่งเสริมกิจกรรมให้เด็กและเยาวชนชายอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ระมัดระวังเรื่องการใช้จ่าย และศักดิ์ศรีของลูกผู้ชาย รวมทั้งสร้างเครือข่าย นักเรียน ผู้ปกครอง ครูและชุมชน เพื่อร่วมกันดูแลเด็กและเยาวชนในการเฝ้าระวังพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑. ตัวของเด็กและเยาวชนชายที่กระทำผิด ต้องยอมรับว่า สิ่งที่ตนเองกระทำร่วมกับกลุ่มเพื่อน คือ การกระทำที่ละเมิดต่อกฎหมาย เป็นการกระทำผิดที่ต้องได้รับโทษ

๒. ด้านครอบครัวควรมีวิธีการป้องกันการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ดังนี้

๒.๑ บิดามารดาควรให้ความเอาใจใส่เด็กและเยาวชนอย่างสม่ำเสมอ อย่าคิดว่า “ลูกโตแล้วดูแลตัวเองได้แล้ว” เพราะความเป็นจริง ถึงแม้ร่างกายจะเติบโตตามวัยแต่เด็กและเยาวชนก็ยังคงมีความเป็นเด็ก ระบบความคิดยังไม่มีพัฒนาการที่เต็มที่ ยิ่งขาดการกล่อมเกลา ขาดความเข้าใจ จะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้โดยง่าย

๒.๒ ครอบครัวควรให้ความรักความอบอุ่น มีการใส่ใจซึ่งกันและกัน บุคคลในครอบครัวสามารถเป็นที่ปรึกษาให้กับสมาชิก สั่งสอนในสิ่งที่ถูกต้องและให้กำลังใจในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ไม่ควรดูต่ำว่ากล่าวแบบไม่มีเหตุผลหรือมีบทลงโทษที่รุนแรงเกินไป และอย่าทำเพราะความโกรธหรือโมโหจนลืมนัด

๓. โรงเรียนและครูต้องมีความสนใจ ใส่ใจต่อพฤติกรรมเด็กและเยาวชนมากขึ้น โดยให้ครูอาจารย์ พัฒนาการเรียนการสอนในเชิงรุก ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมผ่านกิจกรรมภายในชั้นเรียน สร้างทัศนคติเชิงบวกในเรื่องการใช้กำลังและความรุนแรงเป็นสิ่งที่ผิด เน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ โดยให้เด็กและเยาวชนทุกคนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและสร้างพลังเครือข่ายเยาวชนในโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเฉพาะเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในคดีชีวิตและร่างกายเท่านั้น ซึ่งเป็นการสะท้อนมุมมองเพียงมุมมองเดียว ดังนั้น ควรมีการศึกษาวิจัยในเด็กและเยาวชนชายและหญิงในทุกฐานความผิด

๒. จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า สาเหตุของการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนชายนั้นมาจากการเลือกคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเกเร ชอบทะเลาะวิวาท ชอบเสพยาเสพติด ดื่มสุรา มีการชักชวนกระทำความผิด ดังนั้น ควรทำการศึกษาพฤติกรรมและลักษณะของกลุ่มเพื่อนที่มีพฤติกรรมเกเรด้วย

๓. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน เพราะจากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า เด็กและเยาวชนชายมีการดื่มสุราก่อนกระทำความผิดทั้งสิ้น

๔. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการของการใช้ความรุนแรงของเด็กและเยาวชนในการกระทำความผิด เพื่อเป็นข้อมูลในการป้องกันและแก้ไขการใช้ความรุนแรงของเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเฝ้าระวังการใช้ความรุนแรงในครอบครัวและสังคมต่อไป

ประโยชน์ของรายงานการวิจัยที่มีต่อหน่วยงานของรัฐสภา

รายงานการวิจัยเรื่องนี้ ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมในการก่อคดีชีวิตและร่างกายของเด็กและเยาวชนชายในการเข้าสู่กระบวนการกระทำความผิดคดีชีวิตและร่างกาย ซึ่งพบว่าสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่กระบวนการกระทำความผิดเกิดจากครอบครัว เนื่องจากปัญหาสำคัญมาจากการขาดความเอาใจใส่ ขาดการอบรมดูแลจากครอบครัว รวมทั้งการมีพฤติกรรมคบเพื่อนที่เกเรและใช้ชีวิตอยู่กับเพื่อนค่อนข้างมาก ทำให้มีความไว้วางใจกลุ่มเพื่อนมาก ก่อให้เกิดพฤติการณ์การกระทำความผิดในลักษณะร่วมกันกระทำความผิด ซึ่งการศึกษาเรื่องนี้จะประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสิทธิการกิจการเด็ก

เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ และผู้พิการ สภาผู้แทนราษฎร ในการออกระเบียบ ข้อบังคับ และยังเป็นประโยชน์ ต่อกระบวนการนิติบัญญัติในการออกกฎหมายเพื่อบังคับใช้และควบคุมการกระทำผิดเกี่ยวกับชีวิตและ ทรัพย์สินของเด็กและเยาวชน เพื่อให้สามารถกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาการกระทำผิดของเด็กและ เยาวชน รวมทั้งวิธีปฏิบัติของสังคมต่อเด็กและเยาวชนหลังจากพ้นคดีมาแล้ว เพื่อไม่ให้เด็กและเยาวชน กลับไปกระทำความผิดอีก และเป็นการสร้างความมั่นคงด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน อย่างแท้จริง เพราะเด็กและเยาวชนคือกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต

เรียบเรียงโดย...อัญชลี จวงจันทร์

เอกสารอ้างอิง

สุณีย์ กัลยะจิตร. กระบวนการเข้าสู่การกระทำความผิดในคดีชีวิตและร่างกายของเด็กและเยาวชนชาย.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล. ๒๕๕๑.

บทความที่น่าสนใจ

๘ ยุทธศาสตร์เชิงรุกในการพัฒนาประเทศ

เรียบเรียงโดย สิริสร กระจ่างสุนทร

บทความที่น่าสนใจประจำเอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนาฉบับนี้ ขอนำเสนอบทสรุปจากบทความทางวิชาการ เรื่อง ประเทศไทย ๒๕๕๓ มองเชิงยุทธศาสตร์ ของท่านศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ที่นำเสนอไว้ในเว็บไซต์ของศูนย์ข้อมูลข่าวสารปฏิรูปประเทศไทย (<http://www.thaireform.in.th>) วันอังคารที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๓ ซึ่งบางส่วนบางตอนของบทความนี้ผู้เรียบเรียงเห็นว่าประโยชน์กับท่านผู้อ่านหรือท่านผู้สนใจ ซึ่งจะทำให้เราสามารถมองเห็นภาพหรือทิศทางที่จะช่วยผลักดันและพัฒนาประเทศผ่านมุมมองของท่านศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ขอเชิญท่านผู้อ่านติดตามได้จากรายละเอียดของบทความต่อไปนี้

การมองนั้นคนเราสามารถมองได้หลายแบบ เช่น มองเชิงลบ มองเชิงบวก มองเชิงวิเคราะห์ หรือมองเชิงซ้ำแหละ มองเฉพาะด้าน หรือมองด้านเดียว มองสองด้าน ฯลฯ การมองอย่างไรมีผลมากต่อการได้เช่นนั้น สำหรับการมองเชิงยุทธศาสตร์ หมายถึง การมองเพื่อการปฏิบัติไปสู่ผลสำเร็จ ยกตัวอย่างเช่น วจีสัจจที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในพระไตรปิฎกว่าการจะพูดสิ่งใดนั้นต้อง ๑) เป็นความจริง ๒) พูดเป็นปิยวาจา ๓) พูดถูกกาลเทศะ ๔) พูดแล้วเกิดประโยชน์ วจีสัจจตามที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนนี้ อาจเรียกว่าเป็นการพูดเชิงยุทธศาสตร์ก็ได้ เพราะมุ่งที่การเกิดประโยชน์ ไม่ใช่สักแต่ว่าเป็นความจริงแล้วก็พูดไป (อย่าว่าแต่เอาความไม่จริงไปพูดเลย) ถึงเป็นความจริงถ้าไม่ถูกกาลเทศะก็ไม่ควรพูด เพราะคนเราควรพูดเพื่อให้เกิดประโยชน์ ไม่ควรพูดเพื่อความสะใจหรือเพื่อระบายอารมณ์หรือเพื่อทำร้ายคนอื่น ฯลฯ วจีสัจจจึงเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก เพราะคนส่วนใหญ่มีอารมณ์และพูดตามอารมณ์ วจีสัจจจึงต้องมีสติกำกับจึงจะได้

สำหรับการมองประเทศไทยมองเชิงยุทธศาสตร์มองในเชิงการพัฒนาประเทศ ซึ่งจะขอแนะนำยุทธศาสตร์เชิงรุกในการพัฒนาประเทศไว้ ๘ ยุทธศาสตร์ด้วยกัน ดังต่อไปนี้

๑. สร้างกลุ่มทำงานยุทธศาสตร์ของนายกรัฐมนตรี หรือ PMDS (Prime Minister Delivery System) รัฐบาลต่าง ๆ ที่ผ่านมาไม่มีเครื่องมือที่ช่วยทำให้งานเห็นผลสำเร็จโดยรวดเร็วตามความคิดหรือข้อเสนอแนะจากคณะรัฐมนตรี หรือจากควมริเริ่มของนายกรัฐมนตรี ที่ผ่านมากะบวนการดังกล่าวถูกส่งผ่านไปให้กระทรวงที่เกี่ยวข้องแล้วกระทรวงนั้น ๆ ก็จะเป็นกลไกทางดิ่งและแยกส่วน จึงไม่มีประสิทธิภาพในการทำงานให้ได้ผลยากที่จะเกิดความสำเร็จ นายกรัฐมนตรีจึงต้องมีทีมงานตามยุทธศาสตร์ที่มีความสามารถสูง สามารถทำงานในเรื่องที่ต้องการผลสำเร็จสูง ให้สำเร็จเป็นเรื่อง ๆ ไป มิฉะนั้นถึงมีความคิดดีก็ไม่เกิดประโยชน์อะไร

๒. ยุทธศาสตร์การสื่อสาร ประเทศเรามีเครื่องมือสื่อสารมากแต่ขาดยุทธศาสตร์การสื่อสาร ถ้าสามารถสื่อสารให้คนไทยรู้ความจริงโดยทั่วถึง ใช้ความรู้ ใช้เหตุผล ประกอบกับประชาชนสามารถเป็นผู้สื่อสารเองได้ ก็จะเป็นการปฏิวัติประชาธิปไตย สร้างความเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างมีคุณภาพและช่วยสร้างสังคมสันติสุขได้อีกด้วย

๓. ยุทธศาสตร์ฐานพระเจดีย์ สร้างสวรรค์บนดินใน ๗๖,๐๐๐ หมู่บ้าน ๗,๖๐๐ ตำบล ความล้มเหลวของประเทศไทยในทุกด้านเกิดจากการสร้างพระเจดีย์จากยอด ไม่มีพระเจดีย์องค์ใดในโลกที่สร้างสำเร็จได้จากยอด เพราะสิ่งใดก็ตามที่ไม่มีฐานก็จะพังลง ๆ ประเทศไทยเราพัฒนาทุกอย่างจากยอดใช้อำนาจจากบนลงล่าง (Top down) จึงไม่สำเร็จ ฐานพระเจดีย์ที่สำคัญของสังคม คือ ชุมชนท้องถิ่น เรามีหมู่บ้านทั้งหมดประมาณ ๗๖,๐๐๐ หมู่บ้าน หรือประมาณ ๗,๖๐๐ ตำบล ไม่เป็นการยากเลยที่จะส่งเสริมให้ทุกหมู่บ้านและทุกตำบลเข้มแข็งในทุกด้านอย่างบูรณาการ หมู่บ้านและตำบลที่มีการพัฒนาอย่างบูรณาการจะมีสุขภาวะประดุจสวรรค์บนดิน เมื่อฐานของสังคมเข้มแข็งและสงบสุขก็จะรองรับให้สังคมทั้งหมดหายวิกฤต ประชาธิปไตยภายในชุมชนท้องถิ่นจะทำให้เป็นประชาธิปไตยระดับชาติที่มีคุณภาพและมีความมั่นคง

๔. ยุทธศาสตร์สังคมเข้มแข็งและนวัตกรรมทางสังคม โครงสร้างของประเทศที่ภาครัฐมีอำนาจมาก (รัฐธรรมาภิบาล) ภาคเงินมีอำนาจมาก (ธรรมาภิบาล) แต่ภาคสังคมอ่อนแอเช่นปัจจุบัน เป็นโครงสร้างที่เสียศูนย์และไม่สามารถทำให้เกิดความเป็นธรรมได้ จำเป็นต้องส่งเสริมภาคสังคมให้มีอำนาจมาก (สังคมธรรมาภิบาล) โดยรวดเร็ว มิฉะนั้นไม่ว่าจะทำอย่างไรความเป็นธรรมก็จะไม่เกิดและประเทศก็จะไม่หายจากวิกฤตได้ ทั้งนี้จำเป็นต้องสนับสนุนให้มีการรวมตัวกันร่วมคิดร่วมทำในทุกพื้นที่ในทุกองค์กร และในทุกเรื่อง ซึ่งจะทำให้เกิดสังคมทางราบหรือประชาสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยให้เศรษฐกิจพัฒนาไปในทิศทางที่ดี การเมืองดี และศีลธรรมดี รวมถึงควรเร่งส่งเสริมนวัตกรรมทางสังคม และนวัตกรรมเพื่อสังคมให้มากขึ้นด้วย

๕. ยุทธศาสตร์ความโปร่งใสและซัจดคอร์รัปชัน ปัญหาคอร์รัปชันเป็นเหมือนมะเร็งร้ายที่กัดกินประเทศไทย คนไทยต้องร่วมกันซัจดคอร์รัปชันให้ได้ รัฐบาลจำเป็นต้องทำให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารราชการแผ่นดินโดยต้องทำให้สาธารณะสามารถตรวจสอบได้ในทุก ๆ ด้าน อีกทั้งสนับสนุนให้

สื่อมวลชนสามารถทำข่าวเชิงสืบสวนได้ สร้างความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างระบบราชการกับระบบการเมือง นำระบบราชการออกจากการครอบงำโดยสิ้นเชิงจากนักการเมือง สนับสนุนความเข้มแข็งของ ปปช. (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ) และภาคประชาชนอย่างจริงจัง ถ้ารัฐบาลไม่เอาจริง ปัญหาคอร์รัปชันก็จะล้มรัฐบาลทุกรัฐบาลเรื่อยไป

๖. ยุทธศาสตร์ผนึกประเทศอาเซียนและเตรียมตัวรับมือกับโลกเปลี่ยนขั้ว ถ้าประเทศอาเซียน ๑๐ ประเทศ ผนึกกันจะมีประชากรเป็น ๒ เท่าของสหรัฐอเมริกา ประเทศไทยซึ่งอยู่ศูนย์กลางของอาเซียน ควรมียุทธศาสตร์สำคัญในการผนึกอาเซียน อีกทั้งปัจจุบันประเทศจีนกำลังเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นสัญญาณบ่งว่าโลกกำลังจะเกิดขั้วเอเชียขึ้นซึ่งมีขนาดใหญ่มาก โดยจะเปลี่ยนแปลงจากที่เคยมีสหรัฐอเมริกาเป็นศูนย์กลางของโลกอยู่เพียงขั้วเดียว การที่โลกเปลี่ยนขั้วครั้งนี้จะมีผลกระทบอย่างมหาดศาลในทุก ๆ ประเทศ ประเทศไทยเองก็ควรรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ประดุจการเคลื่อนตัวของแผ่นเปลือกโลก (Plate Tectonics) ครั้งนี้ด้วย เพื่อป้องกันผลกระทบทางลบ และเพื่อเพิ่มประโยชน์ทางบวกให้กับเรา ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องผนึกกำลังคนจากสาขาต่าง ๆ ทำยุทธศาสตร์ชาติเพื่อวางตำแหน่งของประเทศไทย (Positioning) ในภูมิศาสตร์ทางการเมืองและทางเศรษฐกิจอย่างที่จะช่วยทำให้ประเทศไทยเข้มแข็งสามารถเป็น “ผู้ใหญ่” และได้ประโยชน์อย่างมหาศาลจากการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ และช่วยให้ประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคนี้มีความก้าวหน้าและสันติสุขร่วมกัน ถ้าหากประเทศไทยเราใช้โอกาสและสามารถเป็น “ผู้ใหญ่” ได้ในคราวนี้ ปัญหาอย่างนายฮุนเซน นายกรัฐมนตรีกัมพูชา ก็จะกลายเป็นปัญหา “เด็กเล็ก” นิสัยเกเรก็จะหมดไปกับความเป็นอนิจจัง

๗. ยุทธศาสตร์จิตสำนึกใหม่ ความยุติธรรม และสันติภาพ จิตสำนึกเก่าที่เล็กและคับแคบเป็นปัญหาทั้งของไทยและของโลกที่นำมาซึ่งวิกฤตการณ์จิตเล็ก ทำให้มนุษย์มองใกล้และใจแคบ เกิดความขัดแย้งและรุนแรง ในขณะที่จิตใหญ่ช่วยทำให้มองไกลและใจกว้างเป็นประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ จึงควรมีการปฏิวัติจิตสำนึกใหม่ ความยุติธรรมจะเป็นเครื่องช่วยทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ประเทศไทยต้องปฏิรูประบบความยุติธรรมโดยมีสันติภาพเป็นทุน ผลอันยิ่งใหญ่ของการพัฒนาครั้งนี้จะช่วยให้ผ่านวิกฤตท่ามกลางความขัดแย้งระหว่างโลกตะวันตกกับโลกอิสลาม หากประเทศไทยตั้งรับเพียงอย่างเดียวจะถูกดึงเข้าไปสู่ความขัดแย้ง ซึ่งเป็นอันตรายใหญ่หลวง จึงควรปรับยุทธศาสตร์เป็นเชิงรุกเพื่อรักษาสันติภาพไว้ ควรรวมตัวกันสร้างสมรรถนะเรื่องสันติสุขและตั้งเป้าให้ประเทศไทยเป็นมหาอำนาจด้านสันติภาพ

๘. ยุทธศาสตร์การเงินการคลังเพื่อการพัฒนา ประเทศไทยตกอยู่ในสภาพแก้ปัญหาเก่าไม่ได้ และปัญหาใหม่อันซับซ้อนถาโถมเข้ามา กลไกการทำงานแบบเดิม ๆ ของประเทศไม่มีกำลังพอ หรือกลับเป็นอุปสรรคต่อการแก้ปัญหาทั้งเก่าและใหม่ ทำให้ไทยวิกฤตสุด ๆ อย่างในปัจจุบัน จำเป็นที่จะต้องแสวงหากฎใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศ กลไกทางการเงินการคลังมีพลังมหาศาล ยุทธศาสตร์การเงินการคลังเพื่อการพัฒนาจะทำให้เราก้าวพ้นข้อจำกัด (Transcend) ทำในสิ่งที่เคยเป็นไปไม่ได้ ให้เป็นไปได้ เพื่อนำประเทศออกจากวิกฤตไปสู่การลงตัวในระนาบใหม่

ที่กล่าวมาข้างต้นทั้ง ๘ ยุทธศาสตร์ไม่ได้ครอบคลุมเรื่องที่ต้องทำทั้งหมด แต่ก็เพียงพอที่จะแสดงให้เห็นทิศทางใหม่ของประเทศไทยบนสันติวิถีที่จะดึงคนไทยทุกภาคส่วนเข้ามาถักทอ สร้างจินตนาการใหม่ สร้างจิตสำนึกใหม่ สร้างโครงสร้างใหม่ สร้างสมรรถนะใหม่เพื่อการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ ซึ่งคุณภาพจะทำให้เกิดความปกติสุขและความยั่งยืนบนวิกฤตโลกเพราะการพัฒนาที่ขาดคุณภาพทุก ๆ ด้าน รวมทั้งด้านสิ่งแวดล้อม ดังกรณีปัญหาโลกร้อนที่กำลังคุกคามสรรพชีวิตบนพื้นพิภพ การพัฒนาอย่างมีคุณภาพจึงมิได้สำคัญเฉพาะประเทศไทยเท่านั้น แต่สำคัญสำหรับโลกด้วย เพื่อให้มนุษยชาติอยู่รอดได้ ระบบสังคมที่มีคุณภาพมีความละเอียดอ่อนในทุกมิติ แนวทางที่เสนอมานี้คือการเปลี่ยนแปลงชั้นพื้นฐาน เพื่อไปสู่สิ่งใหม่ที่ดีกว่า ด้วยการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ เพื่อให้เกิดสมรรถนะใหม่ โครงสร้างใหม่ และเพิ่มขีดความสามารถในการทำให้โครงสร้างใหม่ทำงานได้อย่างราบรื่นและมีคุณภาพพร้อมกันไปในตัว

ที่มา :

ประเวศ วะสี. ประเทศไทย ๒๕๕๓ มองเชิงยุทธศาสตร์. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

<http://thaireform.in.th/>

[various-reform-dimensions/national-strategy/item/413-2010-01-26-09-39-35.html](http://thaireform.in.th/various-reform-dimensions/national-strategy/item/413-2010-01-26-09-39-35.html)

(วันที่ค้นข้อมูล : ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๕๓).

บทความที่น่าสนใจ

สื่อกับการปฏิรูปประเทศ

เรียบเรียงโดย วิมลรักษ์ ศานติธรรม

บทความที่น่าสนใจขอนำคำกล่าวของศาสตราจารย์นายแพทย์ ประเวศ วะสี ประธานคณะกรรมการสมัชชาปฏิรูป (สปร.) ได้กล่าวถึง “สื่อกับการปฏิรูปประเทศ” ไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

๑. คนไทยเหมือนไก่อยู่ในขัง ท่านเจ้าคุณพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวไว้นานแล้วว่า คนไทยเหมือนไก่อยู่ในขังรอวันเขาเอาไปเชือดตายหมดทุกตัว แต่ระหว่างนั้นยังจิกตีกันอยู่รำไป ขังนั้น แน่นหนา มากกักขังไก่เอาไว้ ไก่แต่ละตัวจะบินออกจากขังก็ออกไม่ได้ นอกจากจะรวมตัวกันบินออกพร้อมกัน แต่ไก่รวมตัวกันไม่เป็น คนไทยไม่ใช่ไก่ ถ้าไม่ใช่ไก่ก็ต้องรู้ว่าขังคืออะไร จะรวมตัวกันบินออกจากขังได้อย่างไร

๒. ปัญหาเชิงโครงสร้าง คือ “ขัง” ประเทศไทยมีปัญหาเชิงโครงสร้างที่แน่นหนามาก ประดุจกรงที่กักขังคนไทยทั้งหมดไว้ ให้กระทบกระทั่งจิกตีกันจนเลือดตกยางออก ประดุจไก่ในขัง แต่ถึงจิกตีกันเท่าไร ๆ ก็ตายหมดทุกตัว ถ้าไม่เข้าใจโครงสร้าง และออกจากโครงสร้างที่กักขังทุกคนไว้ สังคมไทยมีความเข้าใจปัญหาเชิงโครงสร้างน้อยมาก เมื่อมีอะไรก็คิดแต่ว่า เป็นเรื่องดีชั่วที่ตัวบุคคลเท่านั้น เมื่อคิดอย่างนั้นวิธีการ ก็คือ เน้นการสั่งสอนอบรม ซึ่งต้องถือว่าไม่ได้ผลเลย เพราะประเทศวิกฤติมากขึ้นเรื่อย ๆ อะไรที่เป็น “โครงสร้าง” แล้วมีผลรุนแรงและแก้ไขยาก เช่น โครงสร้างทางจิตสำนึก โครงสร้างทางสังคม โครงสร้างทางเศรษฐกิจ โครงสร้างทางกฎหมาย โครงสร้างทางการศึกษา โครงสร้างทางความยุติธรรม โครงสร้างทางการพัฒนา อาจารย์บรรดศักดิ์ อูวรรณโณ ผู้เชี่ยวชาญกฎหมาย บอกว่ากฎหมายไทยมีอคติต่อคนจน “ปัญหาเชิงโครงสร้าง” ในที่นี้คือโครงสร้างทางกฎหมาย แล้วเมื่อโครงสร้างอื่น ๆ อีกมากมายที่ไม่เป็นธรรม ผลจะมหาศาลเพียงใด

โครงสร้างที่ไม่เป็นธรรม ทำให้สังคมขาดความเป็นธรรม

การขาดความเป็นธรรม นำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรง

๓. ปฏิรูปโครงสร้างเพื่อสร้างความเป็นธรรม เมื่อปัญหาเป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง ก็ต้องปฏิรูปโครงสร้าง เพื่อสร้างความเป็นธรรม แต่การแก้ปัญหเชิงโครงสร้างเป็นเรื่องทำได้ยาก เพราะขาดความเข้าใจ หรือเข้าใจก็ทำไม่ได้ เพราะโครงสร้างมันถักทอกันแน่นหนามาก ประเทศใดประเทศหนึ่งที่มีปัญหาเชิงโครงสร้าง แล้วแก้ไขไม่ได้ ประเทศก็จะวิ่งเข้าสู่วิกฤตการณ์ เช่น เกิดสงครามกลางเมืองหรือแพ้งคราม เช่น ประเทศญี่ปุ่นแพ้งครามคนตายหลายล้านคน โดนระเบิดอะตอมจนเสียหายยับเยิน เรียกว่าวิกฤตที่สุด ๆ แต่หลังจากนั้น กลับเจริญอย่างรวดเร็ว เพราะวิกฤติเป็นโอกาสให้แก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง ซึ่งตามปกติแก้ไม่ได้

จึงกล่าวกันว่า วิกฤติเป็นโอกาส

ประเทศไทยวิกฤติสุด ๆ คราวนี้ จึงเป็นโอกาสที่จะแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างที่ตามปกติแก้ไม่ได้ ขณะนี้ สังคมไทยตื่นตัวอย่างไม่เคยมีมาก่อนที่จะสร้างความเป็นธรรม-ลดความเหลื่อมล้ำ สังคมไทยต้องไม่ติดอยู่ในอดีตจนเคลื่อนไปในอนาคตไม่ได้ มองเห็นวิกฤติเป็นโอกาสที่จะปฏิรูปใหญ่ประเทศไทยให้หายวิกฤติ

๔. เป้าหมายร่วม “สร้างความเป็นธรรม-ลดความเหลื่อมล้ำ” ท่านเจ้าคุณพระพรหมคุณาภรณ์ เคยกล่าวว่า คนไทยไม่เคยมีเป้าหมายร่วม การมีเป้าหมายแยกย่อยไปตามผลประโยชน์ของบุคคล กลุ่ม พวก องค์กร สถาบัน ไม่ทำให้สังคมไทยมีพลังที่จะออกจาก “หลุมดำ” แห่งวิกฤตการณ์ แต่ภายหลังเหตุการณ์รุนแรงในเดือนเมษายน-พฤษภาคม สังคมไทยเกิดจิตสำนึกขึ้นมาอย่างกว้างขวางว่าจะอยู่อย่างเดิมไม่ได้ ต้องทำอะไรเพื่อเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ และสิ่งที่มีผู้พูดถึงมากที่สุด คือ “สร้างความเป็นธรรม-ลดความเหลื่อมล้ำ” ซึ่งน่าจะเป็นเป้าหมายร่วมของสังคมไทย จะคนละพวก คนละพรรค คนละสี ก็มีเป้าหมายเดียวกันได้ เพราะเป็นเป้าหมายเพื่อประเทศไทย ไม่มีคนไทยคนไหนไม่รักประเทศไทย

ถ้าคนไทยยังตายไม่มากพอที่จะทำให้เกิดเป้าหมายร่วม คนไทยก็จะตายอีก ๆ จนมากพอที่จะ ทำให้สังคมไทยมีเป้าหมายร่วม เมื่อมีเป้าหมายร่วมก็จะเกิดพลังที่จะออกจากสภาวะวิกฤติ ไปสู่การสร้างสังคมที่เป็นธรรมได้

๕. การปฏิรูปต้องสังคมเป็นเจ้าของ ความสำเร็จของการปฏิรูปอยู่ที่ประชาชนไม่ใช่รัฐบาลหรือคณะกรรมการ ยังมีความเข้าใจผิดกันมากที่ว่าถ้าคณะกรรมการทำข้อเสนอ แล้วรัฐบาลไม่ทำก็จะสูญเปล่า ขอให้ย้อนกลับไปดูกระบวนการปฏิรูปการเมือง เมื่อ ๒๕๓๗-๒๕๔๐ ที่จริง ๆ แล้ว ไม่มีพรรคการเมืองใดต้องการปฏิรูป แต่ก็ต้องทำเพราะประชาชนต้องการ

คณะกรรมการปฏิรูป ๒ คณะที่ทำงานเชื่อมโยงกัน จุดประสงค์ไม่ได้อยู่ที่รัฐบาลเป็นสำคัญ แต่อยู่ที่ประชาชน คือ จะทำกระบวนการให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมและในที่สุดเป็นเจ้าของการปฏิรูป โดยคณะกรรมการทำหน้าที่สนับสนุน แต่ไม่ได้เป็นเจ้าของสนับสนุนให้เกิดกระบวนการทางสังคม และโดยสังเคราะห์นโยบายที่สามารถปฏิบัติได้จริง โดยสัมพันธ์กันไประหว่างกรรมการ ๒ คณะกับสังคม จนกระทั่งสังคมเป็นเจ้าของและเป็นผู้ขับเคลื่อนการปฏิรูป พลังทางสังคมที่ประกอบด้วยปัญญา เป็นพลังที่ไม่มีอะไรจะต้านได้ จะเป็นพลังที่ไปสร้างสังคมที่เป็นธรรม

๖. การปฏิรูปไม่ใช่การปรองดองไม่ใช่การแก้ปัญหา การที่สังคมจะมีพลังเคลื่อนไปสู่อนาคตได้ ต้องแก้ความเข้าใจผิดบางอย่างที่เป็นอุปสรรค การปฏิรูปไม่ใช่การปรองดอง ถ้าเอามาชนกัน ก็จะถามว่า ถ้าปรองดองไม่ได้จะปฏิรูปได้อย่างไร สังคมไทยต้องมีความสว่างทางปัญญา เข้าใจว่าอะไรเป็นอะไร อะไรไม่ใช่อะไร และทำอย่างไรจึงจะทำให้สำเร็จประโยชน์ของประเทศ การปรองดองกับการปฏิรูปเป็นคนละเรื่องกัน การปรองดองเป็นเรื่องของอดีต แต่การปฏิรูปเป็นเรื่องของอนาคต อดีตคือเคยทะเลาะกันแล้วเคยแตกแยกกันแล้วจะปรองดองได้อย่างไร ซึ่งเป็นเรื่องยากเพราะอารมณ์ค้าง แต่ก็ทำได้ที่ประเทศอื่นปัญหามากกว่าไทยก็ยังสามารถทำได้ การปฏิรูป คือ การรวมตัวกันทำสิ่งใหม่ที่ดีไปในอนาคต

อีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ การปฏิรูปไม่ใช่การแก้ปัญหา นี่อาจจะเข้าใจยาก และเป็นต้นตอของความล้มเหลวของการปฏิรูปในอดีต เรามักเข้าใจผิดว่าการพัฒนา คือ การแก้ปัญหา การพัฒนากับการแก้ปัญหาเป็นคนละเรื่อง การแก้ปัญหานั้นยาก และมักจะนำไปสู่การทะเลาะกันมากขึ้น เพราะปัญหาแต่ละปัญหามันมีรากยาวไกลและมีผู้คนที่เกี่ยวข้อง เมื่อพยายามแก้ปัญหาคนที่คิดว่าเป็นปัญหาก็จะต่อสู้เลยทะเลาะแตกแยกกันยกใหญ่ชาติใดชาติหนึ่งถ้าหมกมุ่นอยู่กับการแก้ปัญหาก็จะจมปลักอยู่กับอดีตจนเคลื่อนไปสู่อนาคตไม่ได้ ผู้รูจึงกล่าวว่าการพัฒนาไม่ใช่การแก้ปัญหา การพัฒนา คือ การรวมตัวกันทำสิ่งใหม่ที่ดี

ในอดีตเมื่อมีการตั้งคณะกรรมการปฏิรูปอะไรขึ้นมา ก็จะมีผู้โยนปัญหามาให้แก่ จนยุ่งไปหมดกับการแก้ปัญหา นอกจากแก้ไม่ได้แล้วยังไม่ได้ปฏิรูปเสียอีก ความที่มีปัญหาท่วมท้นและแก้ไม่ได้เมื่อมีกลไกอะไรใหม่ขึ้นมาผู้คนก็จะโยนปัญหามาให้แก่ กรรมการในคณะกรรมการปฏิรูป ๒ คณะ ต้องทำความเข้าใจประเด็นนี้ให้ดี และอย่าหลุดเข้าไปเป็นกรรมการแก้ปัญหา การแก้ปัญหาเป็นหน้าที่ของรัฐ ไม่ใช่ของคณะกรรมการปฏิรูป คุณอำนวย ปันยารชุน ประธานคณะกรรมการปฏิรูปกล่าวย้าว่า “คณะกรรมการปฏิรูปไม่ใช่คณะกรรมการแก้ปัญหา”

๗. สื่อกับการปฏิรูปประเทศ เนื่องจากพลังทางสังคมที่ติดอาวุธด้วยปัญญา คือ จุดชี้ขาดของ “การบินออกจากเชิง” หรือการที่ประเทศไทยจะออกจากมิดสมัยญิกเสียยุคไปสู่สังคมที่มีความเป็นธรรม สื่อสร้างสรรค์จึงมีความสำคัญที่สุด เพราะเทคโนโลยีการสื่อสารสามารถทำให้คนไทยรู้ความจริงโดยทั่วถึงรู้ถึงกัน มีเจตจำนงร่วมกันและกระทำร่วมกัน ถึงเวลาที่สื่อจะก้าววิกฤติชาติ

บทบาทของสื่อในการปฏิรูป คือ สื่อสารเพื่อเพิ่มพลังสังคม ไม่สื่อสารเพื่อทอนพลังสังคม

ในทางพระพุทธศาสนามีหมวดธรรมที่เรียกว่าอินทรี ๕ พละ ๕ สื่อสามารถสร้างพลังทางสังคม ๕ ประการ หรือพละ ๕ ทางสังคม ดังนี้

(๑) พลังแห่งความเข้าใจเรื่องปัญหาเชิงโครงสร้างว่า ปัญหาเชิงโครงสร้างนำไปสู่วิกฤตการณ์ทางสังคม การแก้ปัญหาระดับปัจเจกบุคคลจะทำให้เหมือน “ไก่ที่อยู่ในเชิง” จิกตักกันจนตายก็ออกจากเชิงไม่ได้ ต้องแก้ปัญหเชิงโครงสร้าง

(๒) พลังแห่งจินตนาการใหม่ประเทศไทย ประเทศไทยผ่านความทุกข์ยากและความขัดแย้งมานาน จนความคิดจิตใจแตกออกเป็นเสี่ยง ๆ หมักหมมขมขื่นอยู่กับอดีตจนเคลื่อนไปสู่อนาคตไม่ได้ ความรู้และเหตุผลไม่มีพลังพอที่จะดึงประเทศไทยออกจาก “หลุมดำ” ของอดีต ต้องใช้พลังจินตนาการของอนาคตมาดึงออกจากอดีต ความจริงประเทศไทยมีทรัพยากรต่าง ๆ มากมาย เกินพอที่จะสร้างสังคมสันติสุข เป็นประเทศไทยที่น่าอยู่ที่สุดในโลก คนไทยต้องมีจินตนาการใหม่ประเทศไทยร่วมกับการจินตนาการไม่มีข้อจำกัดจินตนาการยิ่งใหญ่อิ่ง มีพลังที่จะขับเคลื่อนไปสู่ความสำเร็จ สื่อจึงควรชักชวนให้คนไทยมีจินตนาการใหม่ประเทศไทยร่วมกัน ให้เป็นประเทศไทยที่ดั่งงามที่สุดที่ทุกคนจะฝันให้ไกลไปให้ถึงพลังจินตนาการจะทำให้ประเทศกระชุ่มกระชวย และเกิดพลังที่จะเคลื่อนสู่อนาคตทันที

(๓) พลังแห่งการมีเป้าหมายร่วม ถ้าสังคมมีเป้าหมายร่วมจะมีพลังประดุจแสงเลเซอร์ คนไทยไม่เคยมีเป้าหมายร่วม วิกฤติสุด ๆ คราวนี้คนไทยต้องสร้างเป้าหมายร่วมให้ได้ เป้าหมายร่วมเท่าที่จับได้ขณะนี้ คือ “สร้างความเป็นธรรม-ลดความเหลื่อมล้ำ” สื่อมวลชนทุกช่องทางอาจจะตั้งคำถาม ประชาชนสองคำถาม คือ

หนึ่ง สังคมที่มีความเป็นธรรมในความฝันอันสูงสุดของท่านนั้นคืออะไร

สอง มาตรการที่จะลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยมีอะไรบ้าง

ถ้าสังคมทุกภาคส่วนพยายามตอบคำถามสองคำถามนี้ ข้อหนึ่ง คือ การสร้างจินตนาการ ข้อสอง คือ เครื่องมือที่จะเอาไปพัฒนาเพื่อใช้งานต่อไป ถ้าสื่อทุกช่องทางเป็นศูนย์ป้อนคำถามและรับคำตอบจากประชาชน กลับไปกลับมา สังคมจะเกิดพลัง

(๔) พลังแห่งการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำ ถ้าประชาชนรวมตัวร่วมคิดร่วมทำ ในทุกพื้นที่ ในทุกองค์กรและในทุกประเด็น สังคมจะกลายเป็นประชาสังคม (Civil Society) หรือสังคมเข้มแข็ง ทำให้ทำเรื่องยาก ๆ ได้

(๕) พลังทางปัญญาเชิงนโยบาย มีการสังเคราะห์ข้อเสนอแนะมาตรการลดความเหลื่อมล้ำที่ทุกภาคส่วนของสังคมเสนอตามข้อ (๓) เป็นนโยบายที่ชัดเจนปฏิบัติได้เป็นที่ชอบใจของมหาชน คณะกรรมการปฏิรูปจะช่วยทำหน้าที่ในส่วนนี้ โดยสังคมมีส่วนร่วมปัญญาเชิงนโยบายของสังคม จะช่วยให้สังคมมีพลังขับเคลื่อนด้วยสันติวิธีอย่างมหาศาล การมีแต่ข้อเรียกร้องเฉย ๆ โดยปราศจากปัญญาเชิงนโยบาย ไม่มีใครปฏิบัติได้ นำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรง คราวนี้สื่อต้องช่วยสร้างความเข้าใจว่า ลำพังข้อเรียกร้องเฉย ๆ ไม่ทำให้ปฏิบัติได้ ต่อเมื่อสังเคราะห์ข้อเรียกร้องเป็นนโยบายที่ชัดเจนปฏิบัติได้เป็นที่ชอบใจของมหาชน ก็จะทำให้สังคมขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติตามนโยบายได้

จะเห็นได้ว่าพลัง ๕ ทางสังคม คือ (๑) พลังแห่งความเข้าใจเรื่องปัญหาเชิงโครงสร้าง (๒) พลังแห่งจินตนาการใหม่ประเทศไทย (๓) พลังแห่งการมีเป้าหมายร่วม (๔) พลังแห่งการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำ (๕) พลังทางปัญญาเชิงนโยบาย เมื่อเกิดพร้อมย่อมทำให้สังคมมีพลังมหาศาล ที่จะออกจากสภาวะวิกฤติไปสู่การสร้างสังคมที่เป็นธรรม

จะเรียกว่าเป็นการปฏิรูปหรือการปฏิวัติโดยสื่อก็ได้ อันเป็นหมุดหมายที่สำคัญในประวัติศาสตร์ของชนชาติไทย

หวังว่าท่านผู้อ่านจะได้นำสิ่งที่ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี กล่าวไปเป็นหลักคิด และปฏิบัติเพื่อให้ประเทศชาติของเรากลับมามีความสุขดังเดิม

เอกสารอ้างอิง

ประเวศ วะสี. (๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๓). สื่อกับการปฏิรูปประเทศ. กรุงเทพธุรกิจ.

รอบรู้นอกสภา

เศรษฐกิจสร้างสรรค์

เรียบเรียงโดย นารีลักษณ์ ศิริวรรณ

รอบรู้นอกสภาประจำเดือนกันยายน ๒๕๕๓ ขอนำเสนอประเด็นที่น่าสนใจคือ “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” หรือ “Creative Economy” จากการประชุมทางวิชาการ eLearning AP ๒๐๐๙, The Sixth International Conference on eLearning For Knowledge – Based Society” E Learning, M Learning, and U Learning” ซึ่งจัดขึ้นวันที่ ๑๗ – ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๒ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๖.๓๐ นาฬิกา ณ สถาบันเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ วิทยาเขตสุวรรณภูมิ วัตถุประสงค์ของการประชุมทางวิชาการในเรื่องนี้ เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความรู้ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีระดับนานาชาติในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ E Learning และสร้างเครือข่ายของนักวิจัย นักวิชาการ นักการศึกษา และผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศ โดย ดร.นิรชราภา ทองธรรมชาติ รองผู้อำนวยการการตลาดต่างประเทศ สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ ได้บรรยายภาคเกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

แม้ว่า Creative Economy หรือระบบเศรษฐกิจบนพื้นฐานความคิดสร้างสรรค์จะเป็นที่ยอมรับในการประชุมระดับนานาชาติ ทั้งในการประชุมของกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วและกำลังพัฒนา อาทิ การประชุมประจำปีของ Inter – American Committee on Culture และ European Union Council Summit หรือการประชุม Asian Cultural Co – operation Forum และการประชุมของกลุ่ม African ministers of culture ต่างเล็งเห็นและตระหนักถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์หรืออุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรม เพื่อการพัฒนาประเทศ แต่คำจำกัดความของ Creative Economy หรือกลุ่มอุตสาหกรรมที่จัดเป็น Creative Industry นั้น ยังคงขึ้นอยู่กับแต่ละประเทศที่นำมาปรับใช้ให้เข้ากับระบบเศรษฐกิจของตนเอง ดังนั้น

LIRIT

United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) จึงได้ให้คำจำกัดความของคำว่า Creative Economy ไว้ในความหมายโดยรวมดังนี้

- Creative Economy คือ ระบบเศรษฐกิจที่สะท้อนถึงกระบวนการซึ่งรวมเอาวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีเข้าไว้ด้วยกัน และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน จึงทำให้ Creative Economy โดดเด่นขึ้นมาท่ามกลางระบบการผลิตอุตสาหกรรมแบบดั้งเดิมและภาคการเกษตร

- สำหรับ Creative Industry หรืออุตสาหกรรมที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง วงจรการสร้างสรรค์ การผลิต และการจำหน่ายสินค้าและบริการที่ใช้ทุนทางปัญญา เป็นปัจจัยการผลิตพื้นฐาน ซึ่งก็คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่อยู่บนพื้นฐานของความรู้ อันประกอบด้วยศิลปะ การสร้างรายได้จากการค้า และทรัพย์สินทางปัญญา (โดยเฉพาะอย่างยิ่งลิขสิทธิ์)

- อุตสาหกรรมในกลุ่มนี้ สามารถผลิตได้ทั้งสินค้าที่จับต้องได้ และจับต้องไม่ได้ อันมีเนื้อหาเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ มีมูลค่าทางเศรษฐกิจและมีเป้าหมายทางการตลาด นอกจากนี้ สินค้าที่มีความคิดสร้างสรรค์ยังสามารถเป็นสินค้าที่ผลิตขึ้นเป็นพิเศษ หรือผลิตครั้งละจำนวนมาก ซึ่งเกิดจากการเชื่อมต่อกันระหว่างช่างฝีมือหรือหัตถกรรมและภาคอุตสาหกรรมได้

การดำเนินนโยบายเรื่อง Creative Economy ของประเทศไทยนั้น หน่วยงานด้านยุทธศาสตร์ของประเทศ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไทยด้วยความรู้และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนา “คน” ให้มีความคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนาอุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรมให้เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศและได้รับการพัฒนาเป็นนโยบายแห่งชาติที่มุ่งไปสู่การเป็น “Creative Thailand”

อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industries) ได้แก่

- การใช้ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) และทุนทางปัญญา (Intellectual capital) ในวงจรผลิตภัณฑ์หรือบริการ ตั้งแต่ขั้นตอนการออกแบบ การผลิต และการกระจายสินค้าหรือบริการ

- การสร้างและนำความคิดสร้างสรรค์ก้าวข้ามระหว่าง Sector เช่น ศิลปะ (Artisan) การบริการ (Services) และอุตสาหกรรม (Industrials sectors)

- การสร้างมูลค่าให้กับสินค้าที่จับต้องได้ (Tangible products) และทรัพย์สินทางปัญญาที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Intellectual) หรือศิลปะสร้างสรรค์ นำมาสร้างสรรค์มูลค่าทั้งด้านเนื้อหา (Content) ด้านเศรษฐกิจและการตลาด

- กิจกรรมฐานความรู้เพื่อนำไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ไม่ได้จำกัดเพียงแค่ด้านศิลปะเท่านั้น หากแต่ยังมีสิ่งต่าง ๆ ที่สามารถสร้างรายได้และทรัพย์สินทางปัญญาให้เกิดขึ้นได้

การกำหนดให้ Creative Thailand เป็นวาระแห่งชาติ ประกอบด้วย

- การวางโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เช่น การจัดตั้งหน่วยงานด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy Agency) การปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบด้านทรัพย์สินทางปัญญา การวางโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- การให้การศึกษและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- การพัฒนาสังคมและจุดประกายแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์
- การพัฒนาธุรกิจและการลงทุนในด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เช่น ยุทธศาสตร์ทางการตลาด การส่งเสริมและให้สิทธิพิเศษในการลงทุนการจัดตั้งกองทุนพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นต้น

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์

นโยบาย	สภาพแวดล้อมและการสนับสนุน	กลไกขับเคลื่อน
<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ควบคู่ไปกับเศรษฐกิจฐานความรู้ - การวางนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ซึ่งบูรณาการการดำเนินงานจากหลายหน่วยงานเข้าด้วยกัน - การปรับโครงสร้างสินค้าและบริการรองรับเศรษฐกิจสร้างสรรค์และเศรษฐกิจสีเขียว (Creative and Green Economy) - การกำหนดนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์และแนวทางการดำเนินงานไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ 	<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อมรองรับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การวิจัยและพัฒนา (R & D) เงินทุนการให้การศึกษารองรับอุปสงค์ของตลาด รวมถึงการปรับปรุงกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อความได้เปรียบในการแข่งขัน และการเปลี่ยนแปลงของโลก - การสร้างสรรค์ทรัพย์สินทางปัญญากฎระเบียบที่ชัดเจน รวมถึง การให้ความช่วยเหลือทางการเงิน - การสร้างโอกาสแก่ผู้ประกอบการและพัฒนาแรงงานออกมารองรับความต้องการของตลาด - การพัฒนาสถาบันทางวิชาการและบูรณาการเป็นเครือข่ายความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ 	<ul style="list-style-type: none"> - การวิจัยและพัฒนาเชิงลึก (In - depth R & D) ด้านทุนทางวัฒนธรรม - การประเมินผลเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศไทย (Thai Creative Industry) อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

สรุป

การแปลงนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ไปสู่ความเป็นรูปธรรมของประเทศไทยนั้น คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๒ เห็นชอบการผลักดันนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของรัฐบาล ตามที่กระทรวงพาณิชย์เสนอใน ๕ ข้อ ดังนี้

๑. พันธสัญญาของรัฐบาลในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์และมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามพันธสัญญาต่อไป

๒. แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์แห่งชาติ ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และให้มีคณะอนุกรรมการบริหารนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อขับเคลื่อนนโยบายและพิจารณาโครงการเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้เป็นไปตามพันธสัญญาของรัฐบาล โดยให้ยุบคณะอนุกรรมการเศรษฐกิจสร้างสรรค์เชิงพาณิชย์ ภายใต้คณะกรรมการนโยบายทรัพย์สินทางปัญญาแห่งชาติ และคณะอนุกรรมการเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ภายใต้คณะกรรมการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

๓. จัดตั้งกองทุนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (กศสช.) จำนวนเงิน ๕,๐๐๐ ล้านบาท ตามพันธสัญญารัฐบาล ข้อที่ ๙

๔. จัดตั้งสำนักงานเศรษฐกิจสร้างสรรค์แห่งชาติ (สศสช.) (National Creative Economy Agency : NCEA) โดยเป็นองค์การมหาชน มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นรัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งภายใน ๖ เดือน ตามพันธสัญญารัฐบาล ข้อที่ ๑

๕. การปรับปรุงคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายทรัพย์สินทางปัญญาแห่งชาติ โดยเพิ่มปลัดกระทรวงต่างประเทศเป็นกรรมการ อีก ๑ ตำแหน่ง

การขับเคลื่อนนโยบายให้ประสบความสำเร็จจะต้องพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมตั้งแต่ต้นน้ำ (Upstream) ถึงปลายน้ำ (Downstream) ด้วยการทำงานร่วมกับภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และภาครัฐ ตามแนวทางการบริหารแบบ PPP (Public – private partnership) และจัดตั้งโครงสร้างและระบบ (Structure & system) ใหม่ เป็นกลไกการทำงานด้วยงบประมาณไทยเข้มแข็ง พร้อมกับการดำเนินการด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น เพื่อให้สามารถสร้าง “จุดเปลี่ยนประเทศไทย ให้เกิดขึ้นภายใน ๓ ปี ซึ่งการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้จะสร้างสรรค์ประเทศไทยให้เข้มแข็งและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (National Competitiveness) เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และทำให้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพึ่งตนเองของประเทศไทย ปรากฏเป็นจริงให้ได้ทั้งในเชิงกว้างและเชิงลึก

ที่มา :

ทศพนธ์ นรทัศน์. สรุปการประชุมทางวิชาการนานาชาติ E Learning AP ๒๐๐๙, The Sixth International Conference on E Learning for Knowledge – Based Society. วันที่ ๑๗ – ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๒ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ วิทยาเขตสุวรรณภูมิ.

เรียนรู้กับวิจัย

การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์

เรียบเรียงโดย ปิยะวรรณ ปานโต

สำหรับคอลัมน์เรียนรู้กับวิจัย ซึ่งในฉบับที่ผ่านมาได้กล่าวถึง การวิจัยแบบอนาคต และฉบับนี้ขอแนะนำเสนอ การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) ซึ่งเป็นการวิจัยที่แบ่งตามระเบียบวิธีวิจัยนั่นเอง ทั้งนี้ การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ จึงเป็นวิธีแสวงหาข้อเท็จจริงของสิ่งต่าง ๆ

รวมทั้งเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมาแล้วในอดีต ซึ่งการวิจัยประเภทนี้ประยุกต์มาจากวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้การรวบรวมข้อมูลการสืบเสาะหาข้อเท็จจริง การตรวจสอบข้อเท็จจริง การวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการสรุปผลเป็นไปอย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล ประกอบกับสามารถนำผลที่ได้มาใช้ในการอธิบายสภาพความเป็นจริงในอดีต หรือบันทึกเหตุการณ์ในอดีตนำไปสู่ผลสรุปในรูปแบบที่มีระบบ และมีความเป็นปรนัยยิ่งขึ้น รวมถึงเป็นการพยากรณ์ในอนาคตอีกด้วย และเพื่อให้เกิดความเข้าใจสามารถอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ได้ดังนี้

ชนิดของการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์

การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์เป็นการวิจัยที่พยายามวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อหาข้อเท็จจริงในอดีต ซึ่งนักวิจัยได้แบ่งการวิจัยออกเป็น ๓ ชนิด คือ

๑. การศึกษาเป็นรายกรณี เป็นการศึกษาที่ชี้เฉพาะลงไปโดยอาจศึกษากับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือสถาบันใดสถาบันหนึ่ง เอกสารหรือกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งก็ได้ หรือเป็นการหาความจริงเฉพาะเรื่อง

๒. การศึกษาพัฒนาการ เป็นการศึกษาความแตกต่างของเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งในระยะใดระยะหนึ่ง โดยอาจศึกษาเหตุการณ์ทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนของเหตุการณ์นั้นก็ได้ เพื่อดูความก้าวหน้าของการเปลี่ยนแปลง

๓. การศึกษาความเปลี่ยนแปลง การศึกษาแบบนี้คล้ายคลึงกับแบบที่สอง แต่เป็นการเปรียบเทียบลักษณะการเปลี่ยนแปลงในเรื่องราวหรือเหตุการณ์ในอดีตกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน เช่น การเปลี่ยนแปลงเป้าหมายทางการศึกษา โดยในอดีตการศึกษาต้องการเตรียมคนเข้ารับราชการ แต่ปัจจุบันเป็นการเตรียมคนเข้าประกอบอาชีพต่าง ๆ หลายอาชีพ ไม่ใช่เฉพาะแต่การเข้ารับราชการเท่านั้น

LIIRT

ความมุ่งหมายทั่วไปของการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์

โดยทั่วไปแล้วการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์จะมีความมุ่งหมายดังนี้

๑. เพื่อค้นหารากฐานหรือจุดกำเนิดของสิ่งที่ต้องการศึกษาวิจัย
๒. เพื่อศึกษาและชี้ให้เห็นถึงสภาพความเป็นจริง ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ในอดีต
๓. เพื่อให้เข้าใจสภาพเหตุการณ์ในปัจจุบัน อันอาจจะมีสาเหตุมาจากเหตุการณ์ในอดีต ซึ่งจะช่วยให้สามารถตั้งกฎเกณฑ์หรือปรับปรุงงานในปัจจุบันให้มีมาตรฐานได้
๔. เพื่อใช้เหตุการณ์ในอดีตหรือความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ในอดีต เป็นแนวโน้มที่จะชี้บ่งหรือทำนายเหตุการณ์ในอนาคตที่คล้ายคลึงกัน
๕. เพื่อค้นหาข้อสมมติฐานที่ตั้งขึ้นบนรากฐานของความรู้และประสบการณ์ในอดีตที่จะนำไปใช้ในอนาคตได้
๖. เพื่อศึกษาต้นตอของทฤษฎีต่าง ๆ อันจะทำให้เกิดความกระจ่างในเรื่องราวหรือทฤษฎีที่สำคัญ ๆ ในปัจจุบัน
๗. เพื่อให้เกิดความรู้สึกซาบซึ้งในเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ และช่วยให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน และเรื่องราวที่จะเกิดในอนาคต
๘. เพื่อเสริมสร้างความรู้ความจริงให้มากขึ้นตามลำดับ และเป็นการตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นของบุคคลที่มีต่อเหตุการณ์หรือเรื่องราวในอดีต
๙. เพื่อชี้ให้เห็นถึงข้อดีข้อเสียของเหตุการณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

แหล่งที่มาของข้อมูลในการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์

ในการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์จะเก็บรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ซึ่งจะได้จากแหล่งของข้อมูล ๒ ประเภทด้วยกันคือ

๑. แหล่งของข้อมูลชั้นต้นหรือข้อมูลปฐมภูมิ (Primary sources) เป็นแหล่งของข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากหลักฐานเดิมหรือหลักฐานที่เป็นต้นตอ โดยผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตการณ์ที่บันทึกโดยตรงหรือเป็นข้อมูลที่ได้จากคำบอกเล่า การบันทึกหรือรายงานของคนที่มีส่วนร่วมหรือเป็นพยานในเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์นั้น แหล่งของข้อมูลชั้นต้น ได้แก่

๑.๑ เอกสารต่าง ๆ (Documents) หรือบันทึกที่รายงานโดยผู้อยู่ในเหตุการณ์หรือเป็นพยานของเหตุการณ์ ข้อมูลชั้นต้นที่จัดอยู่ในประเภทนี้ได้แก่

- เอกสารหรือบันทึกของทางราชการ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการเสียภาษี กฎหมายต่าง ๆ ประกาศ ระเบียบ สถิติต่าง ๆ ประกาศนียบัตร คำพิพากษา คำให้การ โฉนด ใบอนุญาต ใบรับรอง เป็นต้น

- เอกสารหรือบันทึกของคนในสมัยนั้น เช่น จดหมาย จดหมายเหตุ ไดอารี สัญญาต่าง ๆ พิณัยกรรม หนังสือ จุลสาร เรื่องราวในหนังสือพิมพ์ นิตยสารหรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ บันทึกของสำนักงาน อุตชีวประวัติ คำสอน งานวิจัย เป็นต้น

- หลักฐานทางภาพและเสียงในประวัติศาสตร์ เช่น ภาพนิ่ง ภาพยนตร์ ภาพถ่าย ภาพวาด แผนที่ แผนที่เสียง เทปบันทึกเสียง เป็นต้น

๑.๒ ซากโบราณวัตถุ (Remains or Relics) ได้แก่ ซากสิ่งปรักหักพัง ซากพืช ซากสัตว์ที่กลายเป็นหิน โครงกระดุก เครื่องมือเครื่องใช้ ภาชนะ อาวุธ เครื่องประดับ เครื่องตกแต่ง ถ้วย โล่ เสื้อผ้า เหยียดต่าง ๆ เหยียดตรา อาคาร อนุสาวรีย์ เป็นต้น แหล่งข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้อาจเป็นหลักฐานที่ชี้บ่งถึงการดำเนินชีวิต ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมของคนในสมัยนั้นด้วย

๑.๓ คำให้การหรือหลักฐานทางคำพูด (Oral testimony) ได้แก่ เรื่องที่พูดโดยพยานหรือผู้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์

๒. แหล่งของข้อมูลชั้นรองหรือข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary sources) เป็นแหล่งของข้อมูลที่ได้จากรายงาน หรือถ่ายทอดมาจากข้อมูลชั้นต้น หรือข้อมูลปฐมภูมิ คือข้อมูลหรือหลักฐานนั้นถูกรายงานโดยผู้ที่ไม่ได้มีส่วนร่วมหรือเป็นพยานในเหตุการณ์นั้น ผู้เขียนจะรายงานหรือถ่ายทอดในสิ่งที่ผู้อยู่ในเหตุการณ์พูด หรือเขียน หรือถ่ายทอดในลักษณะต่าง ๆ ไว้ หรืออาจจะถ่ายทอดมาหลายทอดก็ได้ ดังนั้นการนำมาใช้ในการวิจัยจึงต้องระมัดระวังมากเป็นพิเศษ แหล่งของข้อมูลชั้นรองได้แก่ ตำราเรียนทางประวัติศาสตร์ หนังสือพงศาวดาร วารสาร สารานุกรม เป็นต้น โดยทั่วไปแล้ว นักประวัติศาสตร์ นักวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ มักจะใช้ข้อมูลชั้นต้นหรือข้อมูลปฐมภูมิ เพราะมีความเชื่อถือได้มากกว่าและจะใช้ข้อมูลชั้นรองหรือข้อมูลทุติยภูมิก็ต่อเมื่อไม่สามารถจะหาข้อมูลชั้นต้นได้

ลักษณะของการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์

ลักษณะที่สำคัญของการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ พอจะสรุปได้ดังนี้

๑. การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์พยายามอธิบายเหตุการณ์ในอดีตเพื่อประโยชน์ของการอธิบายเหตุการณ์ในปัจจุบัน และอาจใช้ทำนายเหตุการณ์ในอนาคตได้

๒. การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์มักไม่ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล แต่จะใช้วิธีการวิพากษ์วิจารณ์ข้อมูลเพื่อตีความหมายข้อมูลและสรุปผล

๓. ลักษณะข้อมูลของการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์จะเป็นหลักฐานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีตและข้อมูลส่วนใหญ่จะได้มาจากแหล่งทุติยภูมิมากกว่าแหล่งปฐมภูมิ

๔. การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์เป็นการวิจัยที่ใช้เอกสารและห้องสมุดเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงอาจเรียกการวิจัยนี้อีกอย่างหนึ่งว่า การวิจัยเอกสาร (Documentary research) หรือ การวิจัยห้องสมุด (Library research)

LIART

๕. การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ผู้วิจัยไม่สามารถสร้างสถานการณ์เพื่อทดสอบผลการวิจัยได้

๖. การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ผู้วิจัยไม่มีส่วนร่วมในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพียงแต่นำเอาสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วมาวิเคราะห์เท่านั้น

๗. หลักฐานต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์นั้นเกิดขึ้นเองตามเหตุการณ์ ไม่สามารถจัดให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของผู้วิจัยได้

ลำดับชั้นของการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์

ระเบียบวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ มีลำดับชั้นในการทำดังนี้

๑. เลือกหัวข้อปัญหาที่จะทำการวิจัย จุดประสงค์ก็คือ

๑) เพื่อช่วยในการกำหนดขอบข่ายของงานวิจัย

๒) เพื่อช่วยให้สามารถพิจารณาได้ว่าหัวข้อปัญหาในการวิจัยนี้เหมาะสมหรือไม่ จะหาข้อมูลได้จากที่ไหน

๓) เพื่อช่วยให้สามารถพิจารณาได้ว่า ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์หรือมีคุณค่าต่อการศึกษาหรือไม่

๒. ตั้งจุดมุ่งหมายของการวิจัย โดยอาจจะตั้งเป็นสมมติฐานเพื่อช่วยให้สามารถกำหนดรูปแบบของการวิจัยได้

๓. รวบรวมข้อมูล ซึ่งอาจจะได้จากแหล่งปฐมภูมิหรือแหล่งทุติยภูมิ ในขั้นนี้ผู้วิจัยจะต้องทราบว่า จะศึกษาข้อมูลนั้นได้จากไหน ค้นคว้าได้โดยวิธีใด

๔. จัดกระทำข้อมูลที่รวบรวมได้ให้เป็นหมวดหมู่เพื่อสะดวกในการวิเคราะห์ วิจัยข้อมูล

๕. ประเมินผลข้อมูล โดยทำการวิจารณ์หรือประเมินคุณค่าทั้งภายนอกและภายใน

๖. เขียนรายงานการวิจัย ซึ่งอาจเขียนได้เป็น ๒ แบบด้วยกันคือ

๑) เสนอตามลำดับเหตุการณ์ก่อนหลัง

๒) เสนอตามกรอบหรือโครงร่างของเนื้อหาวิชา

การวิจารณ์หรือประเมินคุณค่าข้อมูลในทางประวัติศาสตร์

เนื่องจากการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์เป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงของสิ่งต่าง ๆ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมาแล้วในอดีต จึงมักต้องใช้ข้อมูลซึ่งมาจากรายงานของผู้ที่อยู่ร่วมในเหตุการณ์หรือพยานในเหตุการณ์ ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลจึงจำเป็นจะต้องใช้ความรอบคอบและระมัดระวังมากเป็นพิเศษ เพื่อให้ได้มาซึ่งความจริงในสิ่งนั้น ในการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์มีการวิจารณ์หรือประเมินคุณค่าข้อมูลอยู่ ๒ แบบคือ

๑. การวิจารณ์หรือการประเมินภายนอก (External criticism or External appraisal) เป็นการประเมินและพิสูจน์ว่าข้อมูลที่เก็บนั้นเป็นอันเดียวกันกับข้อมูลที่ผู้วิจัยมุ่งจะเก็บหรือไม่ หรือเป็นการพิจารณาว่า “ข้อมูลนั้นเป็นของแท้หรือมีความเป็นจริงหรือไม่” นั่นเอง เช่น เอกสารหรือซากโบราณ วัตถุชิ้นเป็นของจริงหรือของปลอมหรือจำลองขึ้นมา จำเป็นจะต้องมี การตรวจสอบและพิสูจน์แหล่งที่มาของข้อมูล เช่น อาจใช้การตรวจสอบลายเซ็น ลายมือ ตันฉบับ การสะกดคำ การใช้ภาษา สำนวนโวหารในการเขียน ตลอดจนค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องในสมัยเดียวกัน เป็นต้น

ในการวิจารณ์ หรือการประเมินผลภายนอกนี้ อาจพิจารณาได้จาก ๓ ประเด็น คือ

- ๑) สภาพสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลทำให้เกิดหลักฐานชิ้นนั้น
- ๒) ความรู้ทั่วไป เช่น สภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นของข้อมูลถูกต้องตรงกับความรู้ของเราหรือไม่
- ๓) มีการตัดแปลง ปลอมแปลง ประดิษฐ์เพิ่มเติมให้บิดเบือนไปจากความเป็นจริงหรือไม่

ในปัจจุบันนักวิทยาศาสตร์ได้พยายามใช้วิธีการทดสอบทางฟิสิกส์และเคมี ในการตรวจสอบอายุของโครงกระดูก กระดาษ ใบลาน หมึก แผ่นหนัง หนังสือ ก้อนหิน โลหะ เสื้อผ้า ฯลฯ ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าสามารถตรวจสอบได้ เช่น การตรวจสอบหาอายุของโครงกระดูกมนุษย์โบราณโดยใช้ C๑๔ ที่บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี เป็นต้น อันจะช่วยให้เราตัดสินได้ว่าข้อมูลนั้นเป็นของแท้หรือมีความเป็นจริงเพียงใดได้

๒. การวิจารณ์หรือการประเมินผลภายใน (Internal criticism or Internal appraisal) เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ลึกซึ้งลงไปอีก เพื่อทราบว่า ข้อมูลนั้นมีคุณภาพที่เที่ยงตรงเชื่อถือได้หรือไม่ มีคุณค่าเพียงใด โดยพิจารณาถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลนั้นดังนี้

- ๑) พิจารณาผู้เขียนว่าเป็นบุคคลที่เชื่อถือได้หรือไม่ มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ หรือรู้เห็นในเรื่องนั้น ๆ จริงหรือไม่เพียงใด
- ๒) พิจารณาว่าผู้เขียนเขียนในขณะที่มีสภาพจิตใจที่เป็นปกติหรือไม่ เช่น ไม่ได้อยู่ในสภาวะที่ถูกบีบบังคับให้เขียน หรือมีความกดดันทางอารมณ์
- ๓) พิจารณาว่าผู้เขียนบันทึกหลังจากเกิดเหตุการณ์แล้วนานเท่าใด พอจะเชื่อถือได้หรือไม่อย่างยิ่งจำเหตุการณ์นั้นได้
- ๔) พิจารณาว่าเอกสารนั้นมีบรรณานุกรมที่แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนได้ค้นคว้ามามากน้อยเพียงใด
- ๕) พิจารณาว่าข้อความที่เขียนนั้นมีอคติเกี่ยวกับศาสนา เชื้อชาติ ลัทธิการเมือง ผลประโยชน์ส่วนตัว หรือสภาวะทางเศรษฐกิจหรือไม่

๖) พิจารณาว่าภาษาหรือสำนวนที่ใช้หรือเรื่องราวที่รายงานนั้นอ้างอิงมาจากบุคคลอื่น ๆ หรือเป็นคำพูดของผู้เขียนเอง

๗) พิจารณาว่าการเขียนนั้นมีแรงจูงใจในการบิดเบือนความจริงหรือไม่ เช่น การได้รับแหล่งเงินสนับสนุน เป็นต้น

๘) พิจารณาว่าเอกสารนั้นพอเพียงทั้งทางด้านคุณภาพและปริมาณที่จะนำมาใช้ในการวิจัยหรือไม่

๙) พิจารณาการจัดเรียงหัวข้อว่าวกไปวนมาหรือไม่ และในแต่ละหัวข้อผู้เขียนกล่าวถึงเรื่องนั้น ๆ ละเอียดมากน้อยเพียงใด

๑๐) พิจารณาว่าผู้อื่นเห็นด้วยกับผู้เขียนนั้นหรือไม่

สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ผู้วิจัยจะต้องตรวจสอบอย่างรอบคอบ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า เอกสารหรือข้อมูลเหล่านั้นมีความถูกต้องเที่ยงตรงและเชื่อถือได้เพียงใด แต่เมื่อได้พิสูจน์ว่า เอกสารนั้น ๆ มีความถูกต้องเที่ยงตรงแล้ว ย่อมจะเป็นหลักฐานที่เชื่อถือได้

ข้อบกพร่องของการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์

เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่าการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์เป็นการค้นหาความจริงทางประวัติศาสตร์ โดยใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์หรือความจริงที่ผ่านมาแล้ว งานวิจัยทางด้านนี้มักจะพบข้อบกพร่องที่สำคัญคือ

๑. การกำหนดปัญหาในงานวิจัยบางครั้งไม่ชัดเจนหรือปัญหาหรือเรื่องที่จะทำการวิจัยเป็นเรื่องที่กว้างเกินไป

๒. มักใช้ข้อมูลชั้นรองมากกว่าข้อมูลชั้นต้น

๓. ข้อมูลมีไม่เพียงพอ คือผู้วิจัยไม่สามารถแสวงหาข้อมูลมาสนับสนุนผลสรุปได้อย่างเพียงพอ

๔. การคัดเลือกข้อมูลไม่ถูกต้อง ซึ่งอาจเกิดจากผู้วิจัยขาดประสบการณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลไม่ดีพอ ทำให้ข้อมูลที่ได้มาไม่น่าเชื่อถือ ไม่ถูกต้อง และไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ นอกจากนี้อาจเกิดจากผู้วิจัยมีอคติ หรือความลำเอียงในการคัดเลือกข้อมูลอีกด้วย

๕. การวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักตรรกศาสตร์บกพร่อง คือ

๑) สรุปผลหรือยอมรับข้อเท็จจริงด้วยเหตุผลที่ง่ายเกินไป ทั้ง ๆ ที่มีข้อมูลไม่เพียงพอที่จะสรุปผลอย่างนั้น

๒) ตีความหมายของคำหรือเรื่องราวต่าง ๆ ในข้อมูลผิด อาจแปลความด้วยความเข้าใจของตนเอง โดยไม่คำนึงถึงการค้นคว้าหาข้อมูลที่แท้จริง รวมทั้งการขยายความคลุมกว้างเกินไปทั้ง ๆ ที่มีข้อมูลไม่เพียงพอ ตลอดจนไม่สามารถแยกหาประเด็นสำคัญ ๆ ของข้อเท็จจริงได้

๓) การวิจารณ์หรือประเมินคุณค่าของข้อมูลไม่เพียงพอ

๔) ผู้วิจัยมักจะมีความลำเอียงส่วนตัวเกี่ยวกับลัทธิการเมือง เชื้อชาติ ศาสนา ทำให้มีแนวโน้มที่จะเขียนรายงานคลาดเคลื่อนไป

๕) การเขียนรายงานการวิจัยมักขาดการวิเคราะห์ วิจารณ์ และเขียนในรูปแบบที่ไม่ชวนศึกษา เช่น ใช้ภาษากำกวม เขียนเล่นสำนวน วกวน หรือเสริมแต่ง ตลอดจนมีลักษณะเกลี้ยกล่อมให้เชื่อเกินไป ซึ่งวิธีการเขียนดังกล่าวนี้ทำให้น้ำหนักของความเชื่อถือลดน้อยลง

ประโยชน์ของการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์

แม้ว่างานวิจัยทางด้านประวัติศาสตร์จะเป็นเพียงข้อเท็จจริงส่วนหนึ่งของอดีตก็ตาม ย่อมจะส่งผลมาถึงเหตุการณ์ในปัจจุบัน และอาจมีอิทธิพลไปถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตได้ ดังนั้นการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์จึงมีประโยชน์สำคัญดังนี้

๑. ทำให้เราทราบสภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีต และเมื่อพบปัญหาที่จะเกิดขึ้นในสภาพเดียวกันนี้เกิดขึ้นอีก

๒. ผลการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์สามารถนำมาใช้แก้ไขข้อผิดพลาดต่าง ๆ ในปัจจุบันได้ ทั้งนี้เพราะการวิจัยนี้จะพบว่ามิจัยใดบ้างที่เป็นจุดบกพร่อง ซึ่งสามารถนำมาแก้ไขข้อบกพร่องของงานในปัจจุบันได้

๓. เนื่องจากความเป็นมาในอดีตเป็นรากฐานของความเป็นอยู่และความเป็นไปในปัจจุบันและส่งผลต่อไปในอนาคตด้วย ดังนั้นการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์จึงใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาวะปัจจุบันได้

๔. เพื่อใช้เป็นพื้นฐานของการปฏิบัติงานในปัจจุบัน และเป็นพื้นฐานแก่ผู้ที่จะทำการศึกษาค้นคว้าต่อไป

บรรณานุกรม

วรรณดี สุทธินรากร. เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง ปรัชญาและแนวคิดในการวิจัย.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน. ๑๗ มกราคม ๒๕๕๘.

http://61.91.205.37/html_research/Elearning/res_๑๔.htm

(สืบค้นวันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๕๓)

www.surajet.com/catalog.php?idp=6 (สืบค้นวันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๕๓)

LIIRT

พบปะนักวิจัย

(การสนทนาและการบรรยายของ ศาสตราจารย์ปิยนาท บุนนาค
ศาสตราจารย์กิตติคุณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

สัมภาษณ์โดย...ธรากร จุลินทร

ประวัติการศึกษา

- อักษรศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยม) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๑๑
- อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๑๓
- รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การปกครอง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๒๓
- รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๓

ตำแหน่งงานในอดีต

- เคยดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตำแหน่งงานในปัจจุบัน

- ศาสตราจารย์กิตติคุณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ภาควิชาประวัติศาสตร์ไทย สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน

ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่สำคัญ

- ๑. นโยบายการปกครองของรัฐบาลต่อชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. ๒๕๗๕-๒๕๑๖)
- ๒. พัฒนาการระบบคณะรัฐมนตรีไทย หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง วันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๗๕-๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ (ทุนวิจัยของสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี)
- ๓. การศึกษาผลกระทบทางการเมืองจากความสัมพันธ์ไทย-สหรัฐอเมริกา (พ.ศ. ๒๕๖๓-๒๕๐๖)[ทุนวิจัยรัชดาภิเษกสมโภช]
- ๔. กำเนิดและความเป็นมาของราชกรีฑาสโมสร (ทุนวิจัยของราชกรีฑาสโมสร)

คอลัมน์พบปะนักวิจัยได้มีโอกาสแนะนำนักวิจัยที่มีผลงานและประสบการณ์การทำวิจัยในสาขาต่าง ๆ เช่น สาขารัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ ฯลฯ ซึ่งในหลายครั้งได้มีการแนะนำผลงานวิจัยของนักวิจัยรุ่นใหม่ ดังนั้น คอลัมน์พบปะนักวิจัยในฉบับนี้จึงขอปรับรูปแบบให้มีความหลากหลายในการนำเสนอข้อมูล โดยการนำเสนอบทสัมภาษณ์นักวิจัยรุ่นอาวุโสในสาขาประวัติศาสตร์ เพื่อให้สอดคล้องกับคอลัมน์เรียนกับวิจัยในหัวข้อ “การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์” ของเอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนาในฉบับนี้ด้วย สำหรับการนำเสนอในครั้งนี้เป็นการเรียบเรียงจากการบรรยายเรื่อง “การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์” โดยศาสตราจารย์ปิยนาท บุนนาค ในวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๕๓ ณ ห้องประชุมคณะกรรมการ หมายเลข ๒๑๓ - ๒๑๖ ชั้น ๒ อาคารรัฐสภา ๒ และจากการสนทนาเพิ่มเติมกับศาสตราจารย์ปิยนาทฯ ด้วยสำหรับรายละเอียดได้จำแนกเป็นประเด็น ดังนี้

คำถาม : ความเห็นที่มีต่อวิชาประวัติศาสตร์

ศาสตราจารย์ปิยนาท บุนนาค : ประวัติศาสตร์เป็นรากฐานสำคัญของสังคมศาสตร์ทั้งหมด เราพอสรุปได้ว่า ประวัติศาสตร์มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับวิชาการทุกวิชา หรืออาจกล่าวได้ว่า วิชาประวัติศาสตร์เปรียบเสมือนซีเมนต์ที่เชื่อมโยงการศึกษาทุกแขนง ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและมนุษย์ให้ติดต่อกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ประวัติศาสตร์จึงเป็นเสมือน “แก่น” ของวิชาความรู้ทุกสาขา

คำถาม : เหตุผลที่มาสอนใจศึกษาวิชาประวัติศาสตร์

ศาสตราจารย์ปิยนาท บุนนาค : เนื่องจากโดยส่วนตัวเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นในการหาคำตอบจากเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ จึงมาเรียนด้านประวัติศาสตร์และเป็นผู้ที่สนใจเพื่อหาคำตอบเหล่านั้น ทั้งนี้ เมื่อเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแล้ว ก็มีโอกาสนี้จะไปศึกษาในต่างประเทศ แต่เนื่องจากมีเหตุขัดข้องบางประการจึงไม่ได้

เดินทางไปศึกษาต่อ แต่ถึงกระนั้น ก็ข้ามสายไปศึกษาต่อในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกด้านรัฐศาสตร์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในโอกาสต่อมา

คำถาม : กระบวนการของวิธีการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ มีขั้นตอนอย่างไรบ้าง

ศาสตราจารย์ปิยนาค บุนนาค : กระบวนการของวิธีการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ มีดังนี้

๑. การตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์และการตั้งหัวข้อในการศึกษา คือใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร และทำไม
๒. การสำรวจเอกสาร หมายถึง การสำรวจวรรณกรรม หรือหลักฐานชั้นสองที่มีการค้นคว้ามาแล้ว เพื่อสร้างกรอบความคิดของหัวข้อวิจัย และการตั้งสมมติฐาน
๓. การตั้งสมมติฐาน หมายถึง การสร้างกรอบความคิดเพื่อเชื่อมโยงคำถามที่ผู้วิจัยต้องการหาคำตอบกับวิธีการค้นคว้าข้อมูลมาตอบคำถาม
๔. การค้นคว้าหาข้อมูลหรือหลักฐานทางประวัติศาสตร์ คือ หลังจากเมื่อได้หัวข้อที่จะศึกษาจากการตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์ ก็ต้องเริ่มหาเอกสารหรือแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ให้มากที่สุด โดยเฉพาะแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ เช่น งานเขียน ฉบับลายมือ การสัมภาษณ์ บันทึกคำให้การ เอกสารด้านกฎหมาย หรือศิลาจารึก เหรียญกษาปณ์ เป็นต้น และหลักฐานอีกประเภทหนึ่ง คือ หลักฐานชั้นรองหรือหลักฐานทุติยภูมิ เป็นหลักฐานที่มีการตีความและรวบรวมโดยคนรุ่นหลัง เช่น วิทยานิพนธ์ งานวิจัย หรือบทความ เป็นต้น ทั้งนี้ ยังรวมไปถึงบรรณานุกรมหรือสารานุกรมด้วย
๕. การวิเคราะห์และประเมินค่าลักษณะหลักฐาน การวิเคราะห์และประเมินค่าลักษณะหลักฐาน โดยจะมีการวิเคราะห์และประเมินค่าลักษณะภายนอกของหลักฐาน เพื่อมุ่งวิเคราะห์และพิสูจน์หลักฐานว่า เป็นของจริงหรือของปลอมโดยพิจารณาจากเงื่อนไขว่า ผู้เขียนเอกสารทางประวัติศาสตร์ เป็นใครมีบุคลิกภาพ อุปนิสัย ตำแหน่งหน้าที่ ฯลฯ หรืออายุ เอกสารห่างจากเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ได้รับการบันทึกเพียงใด บางที่ต้องพิจารณาว่า หมึกที่ใช้เป็นหมึกที่ใช้ใน

ขณะนั้นจริงหรือไม่ หรือต้องพิจารณาว่าพระราชหัตถเลขา
ว่า เป็นพระราชหัตถเลขาจริงหรือไม่ นอกจากนั้น ให้มีการ
วิเคราะห์และประเมินค่าลักษณะภายในของหลักฐาน โดย
พิจารณาความถูกต้องและคุณค่าของเนื้อหาตามเอกสารจาก
เงื่อนไขที่ว่า ผู้เขียนอยู่ใกล้ชิดเหตุการณ์เพียงใด มีความ
สนใจเหตุการณ์ที่บันทึกเพียงใด

๖. การตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ คือ การแปล
ความหมายหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โดยมีวิธีการตีความ
ในแนวราบ ซึ่งพิจารณาลำดับเวลาก่อนหลังเป็นสำคัญใน
การอธิบายว่า เหตุการณ์หรือปัญหานั้น ๆ เกิดขึ้นในเวลา
หนึ่ง ๆ ได้อย่างไร แต่อาจไม่น่าสนใจเหมือนกับการตีความ
อีกประเภทหนึ่งคือ การตีความในแนวตั้งที่ไม่ยึดลำดับเวลา
ก่อนหลังเป็นสำคัญ แต่พิจารณาจากประเด็นปัญหาแต่ละ
เรื่องเป็นสำคัญ
๗. การสังเคราะห์ เป็นการนำข้อมูลที่ผ่านขั้นตอนของการ
วิเคราะห์ ประเมิน การอธิบาย และการตีความมาผสมผสาน
จัดลำดับเรียบเรียงเป็นเรื่องราวตามประเด็นปัญหาที่ศึกษา
๘. การจัดทำบรรณานุกรม เป็นการรวบรวมหนังสือ บทความ
เอกสารหลักฐานต่าง ๆ มารวบรวมเพื่ออ้างอิง เพื่อ
ประโยชน์ในการค้นคว้าต่อไป

คำถาม : การวิจัยประวัติศาสตร์จากการบอกเล่ามีความเป็นมาและ
ประโยชน์อย่างไรบ้าง

ศาสตราจารย์ปิยนาด บุนนาค : ประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า คือ วิธีการวิจัยทาง
ประวัติศาสตร์ที่หาข้อมูลจากประสบการณ์ ทักษะคติ ความ
ทรงจำของบุคคล ทั้งนี้ จะมีข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่ไม่ได้
ปรากฏในเอกสาร โดยการวิจัยโดยวิธีการประวัติศาสตร์จาก
การบอกเล่าได้เริ่มต้นมาจากประเทศสหรัฐอเมริกาในช่วง
สงครามโลกครั้งที่ ๒ และประเทศที่ส่งเสริมการรวบรวมข้อมูล
จากประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า ก็คือ ประเทศสิงคโปร์ ที่มี
การพัฒนาเทคโนโลยีและอุปกรณ์เพื่อข้อมูลในเรื่องนี้ สำหรับ
ประโยชน์ของประวัติศาสตร์จากการบอกเล่าที่ได้รับคือ การ
เสริมข้อมูลที่ยังขาดอยู่ หรือเป็นการเสริมข้อมูลที่มีอยู่แล้ว และ

เพื่อเป็นการตรวจสอบกับข้อมูลเอกสารหรือข้อมูลที่ได้จากการบอกเล่าด้วยตนเอง นอกจากนี้ ทำให้งานวิจัยเป็นที่น่าสนใจและมีสีสันชีวิตชีวา นอกเหนือจากใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์แล้ว ยังมีการใช้กันมากในการศึกษาด้านชาติพันธุ์วิทยาและมนุษยวิทยา ทั้งนี้ สิ่งที่เราควรระมัดระวังคือ การอ้างอิงข้อมูลของประวัติศาสตร์จากการบอกเล่าไม่อาจเป็นสิ่งอ้างอิงหลักได้ แต่เป็นการเสริมข้อมูลทางเอกสารที่มีอยู่แล้ว

- คำถาม : ประเภทของการศึกษาวิจัยจากการบอกเล่ามีประเภทอะไรบ้าง
- ศาสตราจารย์ปิยนาด บุนนาค : มีการวิจัยในเรื่อง สถานที่ บุคคล เหตุการณ์ องค์กร หรือนโยบาย ทั้งนี้ หัวข้อที่ทำการศึกษาหรือวิจัยจะเป็นประวัติศาสตร์ร่วมสมัย ที่บุคคลอยู่ในเหตุการณ์ยังมีชีวิตอยู่ จึงจะดำเนินการเก็บข้อมูลของประวัติศาสตร์จากการบอกเล่าได้
- คำถาม : มีวิธีการคัดเลือกรายชื่อผู้ที่ให้สัมภาษณ์หรือให้ข้อมูลจากการบอกเล่าอย่างไร
- ศาสตราจารย์ปิยนาด บุนนาค : ให้รวบรวมรายชื่อจากเชิงอรรถหรือบรรณานุกรม และอาจขอคำแนะนำจากผู้มีประสบการณ์ ทั้งนี้ รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าว่าจะมีการทำวิจัยเรื่องนี้ ก็จะมีการให้คำแนะนำว่า ควรขอสัมภาษณ์ผู้ใด นอกจากนี้ ให้คำนึงถึงอายุและสุขภาพของผู้ให้ข้อมูลมาเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ด้วย ขอยกตัวอย่าง กรณีวิจัยผู้เคยดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี นอกเหนือจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เป็น Key Persons แล้ว ยังควรสัมภาษณ์ผู้ดำรงตำแหน่งในลำดับรอง ๆ ลงมา เช่น ผู้เป็นรองนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีในช่วงเวลานั้น รวมไปถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ตัวอย่างเช่น ข้าราชการที่มีหน้าที่นำนโยบายของนายกรัฐมนตรีไปปฏิบัติด้วย หรือผู้ที่ได้รับผลกระทบทางอ้อม เช่น ประชาชนทั่วไป
- คำถาม : วิธีการนัดสัมภาษณ์หรือเตรียมการสัมภาษณ์ควรดำเนินการอย่างไร
- ศาสตราจารย์ปิยนาด บุนนาค : การนัดสัมภาษณ์กับบุคคลเป็นเรื่องสำคัญ ควรให้ผู้บริหารมาช่วยแนะนำด้วย สำหรับในบางกรณีหัวหน้าโครงการอาจจะต้องโทรศัพท์ไปขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ด้วยตัวเอง เมื่อผู้ขอสัมภาษณ์โทรศัพท์ไปแนะนำตัวเอง ควรให้รายละเอียดใน

การแนะนำตนเองว่า ทำวิจัยหัวข้ออะไร ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานใด ใช้ความจริงใจ ความสุภาพ และความไว้วางใจ เชื่อใจ ทั้งนี้ ก็อาจจะอ้างอิงผู้ใหญ่ว่าเพื่อความสะดวกในการนัดหมาย และควรส่งตัวอย่างคำถามไปให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ล่วงหน้าด้วย สำหรับการเตรียมอุปกรณ์บันทึกการสัมภาษณ์ก็ต้องเตรียมให้พร้อม ทั้งเครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียง ในกรณีที่จะมีการบันทึกภาพถ่ายหรือบันทึกวิดีโอ จะต้องแจ้งให้ผู้ให้สัมภาษณ์รับทราบล่วงหน้าด้วย มิฉะนั้น เมื่อถึงเวลาสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์อาจไม่พอใจ และไม่ให้ข้อมูลตามที่ต้องการ ดังนั้น ความไว้วางใจเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการเริ่มต้นการให้สัมภาษณ์

คำถาม : การจัดเตรียมคำถามควรดำเนินการอย่างไร
 ศาสตราจารย์ปิยนาด บุนนาค : การจัดเตรียมคำถาม แบ่งได้เป็น ๓ ส่วน ดังนี้

๑. ประวัติส่วนบุคคล สถานภาพในอดีตและสถานภาพในปัจจุบันของผู้ถูกสัมภาษณ์
๒. ผลงานหรือประสบการณ์ของผู้ถูกสัมภาษณ์ที่สัมพันธ์กับหัวข้อที่วิจัย
๓. คำถามเพื่อขอรับทราบความเห็นของผู้ถูกสัมภาษณ์ สำหรับคำถามในการสัมภาษณ์ให้เรียงลำดับตามเวลา และรูปแบบการสัมภาษณ์ก็เป็นแบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ เป็นคำถามที่เปิดกว้าง เช่น นโยบายของนายกรัฐมนตรี หรือเป็นแบบสัมภาษณ์ที่เจาะลึก โดยผู้สัมภาษณ์จะต้องมีประสบการณ์

คำถาม : คุณสมบัติของผู้สัมภาษณ์ควรเป็นอย่างไร

ศาสตราจารย์ปิยนาด บุนนาค : คุณสมบัติของผู้สัมภาษณ์ ควรเป็นผู้มีความอดทน ใจเย็น มีความรอบคอบ มีปฏิภาณไหวพริบ มีศิลปะในการจูงใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเป็นนักวิชาการทางประวัติศาสตร์

คำถาม : ขอรทราบถึงวิธีการสัมภาษณ์ในทางปฏิบัติเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์

ศาสตราจารย์ปิยนาด บุนนาค : เมื่อถึงวัน เวลา ที่นัดไว้สัมภาษณ์ ให้เดินทางไปพบตามกำหนดการนัดหมายให้ตรงเวลา โดยมีการนำของฝากหรือผลไม้ไปให้ผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศความ

ไว้วางใจที่เป็นกันเองอย่างสุภาพ เมื่อเริ่มต้นการสัมภาษณ์ ก่อนบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ต้องพูดใส่ในเทปบันทึกเสียงไว้ว่า ได้มาสัมภาษณ์ผู้ใด เรื่องใด เวลาใด โดยบันทึกเสียงไว้ให้ชัดเจน จากนั้นจึงเริ่มสัมภาษณ์ตามประเด็นคำถามที่ส่งไปให้ผู้สัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า และถ้าหากมีการซักถามเพิ่มเติม ก็ต้องอยู่ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกัน ในบางกรณีที่ผู้ให้สัมภาษณ์มีอายุมากแล้ว อาจจะต้องมีการอ้างอิงถึงเรื่องในอดีต เพื่อช่วยกระตุ้นความทรงจำบ้าง สำหรับในบางประเด็นโดยอาจถามคำถามตรง ๆ ไม่ได้ ก็ค่อย ๆ เสียงเคียงสอบถามแบบตะล่อมกล่อมเกล่า เป็นการซักถามแบบล้วงลึก จากประสบการณ์ที่ผ่านมาได้เคยสัมภาษณ์ผู้ว่าราชการจังหวัดในเรื่องนโยบายของรัฐบาลที่มีต่อชาวไทยมุสลิม ก็ไม่อาจถามคำถามโดยตรงถึงทัศนคติที่มีต่อชาวไทยมุสลิม แต่จะใช้วิธีการพูดคุยเพื่อสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง ก่อนที่จะค่อย ๆ ตะล่อมถามเพื่อให้ได้ข้อมูลในที่สุด เช่น การวางนโยบายปฏิบัติที่มีต่อชาวไทยมุสลิมเป็นอย่างไรบ้าง และในระหว่างการสัมภาษณ์ ก็ควรมีการจดบันทึกในประเด็นที่สำคัญควบคู่ไปด้วย

คำถาม : เวลาที่เหมาะสมสำหรับการสัมภาษณ์ควรเท่าใด

ศาสตราจารย์ปิยนาด บุนนาค : ในส่วนของระยะเวลาการสัมภาษณ์ที่เหมาะสมควรอยู่ระหว่าง ๑ ชั่วโมงถึง ๑ ชั่วโมงครึ่ง ไม่ควรให้มีระยะเวลาการสัมภาษณ์ที่มากกว่านี้ โดยให้คำนึงถึงสุขภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ด้วยและถ้าจำเป็นจะต้องดำเนินการสัมภาษณ์ต่อ ก็ให้นัดหมายเพื่อขอสัมภาษณ์ใหม่อีกครั้ง

คำถาม : วิธีดำเนินการภายหลังการสัมภาษณ์ควรทำอย่างไร

ศาสตราจารย์ปิยนาด บุนนาค : ให้มีการถอดเทปบันทึกการสัมภาษณ์เป็นลายลักษณ์อักษร โดยผู้สัมภาษณ์หรือผู้ร่วมเดินทางไปด้วย เพื่อให้ได้รับทราบบรรยากาศการสัมภาษณ์ และให้บันทึกผลการสัมภาษณ์ในรูปแบบฟอร์มของการสัมภาษณ์ โดยให้มีการตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ รวมทั้งให้มีการอภิปรายในกลุ่มผู้วิจัย/ผู้สัมภาษณ์ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อตีความกับข้อมูลที่เป็นเอกสาร พร้อมทั้งนำมาสังเคราะห์ข้อมูลเสริมกับข้อมูล

เป็นเอกสาร ซึ่งในบางกรณีอาจต้องส่งบทสัมภาษณ์ไปให้ผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อขอความยินยอมว่าให้เผยแพร่คำสัมภาษณ์ได้

คำถาม : ขอทราบตัวอย่างงานวิจัยที่ดำเนินการในลักษณะตัวบุคคล

ศาสตราจารย์ปิยนาท บุนนาค : ได้เคยดำเนินการวิจัยเรื่อง “พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท : ปราชญ์และกวีแห่งกรุงรัตนโกสินทร์” โดยเริ่มศึกษาจากปัจจัยที่ส่งผลต่อความคิดและบทบาทของกรมหลวงวงษาธิราชสนิท ซึ่งพิจารณาจากชาติกำเนิด ครอบครัว การศึกษา การติดต่อสัมพันธ์กับชาวตะวันตก โดยกระบวนการดังกล่าวนี้เรียกว่า กระบวนการกล่อมเกลาก่อนหรือกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อบทบาทของกรมหลวงวงษาธิราชสนิท ทั้งนี้จะพบว่า กรมหลวงวงษาธิราชสนิท มีความสนใจในเรื่องศิลปะตามพระราชบิดา (รัชกาลที่ ๒) ซึ่งมีความสนใจในเรื่องการแพทย์เนื่องจากคุณตาของท่านเป็นแพทย์ประจำพระองค์ นอกจากนั้น ท่านยังสนใจเรื่องการกวีและการศึกษา เพราะอาจารย์ของท่านคือ กรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส (สมเด็จพระสังฆราชพระองค์ที่ ๗ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ - ผู้เรียบเรียง) หรือจากการบรรยายเรื่อง “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระอัจฉริยภาพในการบริหารจัดการ” ซึ่งเป็นการศึกษาบทบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ โดยจะพบว่าพระองค์ทรงยำถึงพระนามของพระองค์ที่มีความหมายว่า พลังของแผ่นดินที่ทำงานให้กับประชาชน ซึ่งได้รับการปลุกฝังจากพระมารดา นอกจากนั้น ยังได้รับการกล่อมเกลาก่อนจากพระมารดาให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบไม่ลืมหูลืมตา ให้อยู่บนดิน และทรงมีพระราชดำริสำหรับการทำงานให้กับประชาชน เพราะได้เป็นพระมหากษัตริย์ที่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาที่เป็นตัวแทนของประชาชน จึงทำงานทุกอย่างและปฏิบัติหน้าที่เพื่อประชาชน ซึ่งตัวอย่างของงานวิจัยและงานวิชาการใน ๒ กรณีแสดงให้เห็นว่า บทบาทของบุคคลเกิดมาจากกระบวนการกล่อมเกลาก่อน

คำถาม : ขณะนี้ได้มีงานที่เกี่ยวข้องกับวิชาด้านประวัติศาสตร์อย่างไรบ้าง

ศาสตราจารย์ปิยนาท บุนนาค : ขณะนี้ได้เกษียณอายุจากการเป็นอาจารย์ประจำแล้ว แต่ก็ปฏิบัติหน้าที่ภาคีสมาชิกสาขาประวัติศาสตร์ไทย สำนัก

๕๙
ธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน โดยไปร่วม
ประชุมอยู่เสมอ และเป็นอาจารย์ผู้บรรยายพิเศษในการศึกษา
ระดับปริญญาโทและปริญญาเอกด้านประวัติศาสตร์

ปิดท้ายวิจัย

ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๓ / สำมะโนประชากร

www.thaiembdc.org

เดือนกันยายนของทุกปีมีความสำคัญและมีความหมายอย่างยิ่งโดยเฉพาะผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานราชการและหน่วยงานรัฐอื่น ๆ เนื่องจากวันที่ ๓๐ กันยายนเป็นวันสิ้นสุดปีงบประมาณตามความในพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๓ และในขณะเดียวกันก็เป็นวันเกษียณอายุราชการของข้าราชการ (ในกรณีทั่วไป) ที่มีอายุครบ ๖๐ ปีบริบูรณ์ในปีงบประมาณ ดังนั้น การปฏิบัติราชการในเดือนกันยายนของแต่ละหน่วยงาน จะมีสภาพการณ์หลายอย่างคล้ายคลึงกันไม่ว่าจะเป็นการเร่งรัดในการเบิกจ่ายงบประมาณเพื่อให้เป็นตามแผนงานงบประมาณของหน่วยงาน และจะมีการโยกย้ายข้าราชการเพื่อไปทดแทนตำแหน่งที่ผู้ครองตำแหน่งกำลังจะเกษียณอายุราชการในวันที่ ๓๐ กันยายน

แต่เดือนกันยายน ๒๕๕๓ จะมีเหตุการณ์พิเศษมากกว่าปีอื่น ๆ กล่าวคือ จะมีการดำเนินการสำมะโนประชากรและเคหะ (การเก็บรวบรวมข้อมูลประชากรทุกคนในประเทศ) ครั้งที่ ๑๑ ที่จะเริ่มดำเนินการระหว่างวันที่ ๑ - ๓๐ กันยายน ๒๕๕๓ โดยความเป็นมาของการจัดทำสำมะโนประชากรที่ดำเนินการครั้งแรกของประเทศได้จัดทำขึ้นในปี ๒๔๕๒ สำหรับครั้งที่ ๑ - ๕ จัดทำโดยกระทรวงมหาดไทย แต่ในขณะนั้นเรียกว่า สำมะโนครัว และเมื่อครั้งที่ ๖ ตั้งแต่ปี ๒๕๐๓ เป็นต้นมา จึงมีการเปลี่ยนแปลงโดยให้สำนักงานสถิติแห่งชาติเป็นหน่วยงานดำเนินการ และในวาระโอกาสนี้การสำมะโนประชากรและเคหะในปี ๒๕๕๓ จะครบรอบ ๑๐๐ ปีของสำมะโนประชากรประเทศไทย

สาเหตุที่ประเทศไทยกำหนดจัดทำสำมะโนประชากรในปี ๒๕๕๓ นี้ เนื่องจากเป็นไปตามข้อเสนอแนะขององค์การสหประชาชาติ ที่ขอให้ทุกประเทศในโลกจัดทำสำมะโนประชากรและเคหะอย่าง

น้อยทุก ๑๐ ปีในปีคริสต์ศักราช (ค.ศ.) ที่ลงท้ายด้วย “๐” เช่น ค.ศ. ๑๙๙๐, ๒๐๐๐, ๒๐๑๐ เป็นต้น เพื่อให้แต่ละประเทศมีข้อมูลทางด้านประชากรของตนเองได้อย่างเหมาะสมและสามารถเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างประเทศได้ โดยบางประเทศที่ฐานะทางเศรษฐกิจดีและเห็นความสำคัญของข้อมูลได้จัดสำมะโนประชากรทุก ๕ ปี เช่น ประเทศออสเตรเลีย แคนาดา และญี่ปุ่น เป็นต้น

การสำมะโนประชากรและเคหะที่จะมีขึ้นในเดือนกันยายนนี้จะเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลประชากรทุกคนในประเทศตามที่อยู่จริง และที่อยู่อาศัยของประชากรทุกคนตามที่อยู่ รวมทั้งคนต่างชาติที่มาอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่ ๓ เดือนขึ้นไปซึ่งแตกต่างกับข้อมูลจากทะเบียนราษฎรของกระทรวงมหาดไทย คือ ข้อมูลจากทะเบียนราษฎรแสดงจำนวนประชากรตามทะเบียนบ้านไม่ใช่ตามที่อยู่จริง

สำหรับการเก็บข้อมูลจะมีการดำเนินการในหลายรูปแบบ เช่น การส่งพนักงานไปสัมภาษณ์ที่บ้านของประชากร การให้สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ การตอบแบบสอบถามและส่งคืนทางไปรษณีย์ และที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ คือ การให้ข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน ในการให้ความร่วมมือกับสำนักงานสถิติแห่งชาติในการเก็บข้อมูลสำหรับการวางแผนการพัฒนาประเทศ เพราะข้อมูลดังกล่าวจะมีความถูกต้อง แม่นยำ และใกล้เคียงความจริง เนื่องจากมีการใช้เจ้าหน้าที่เก็บข้อมูลกว่า ๗๐,๐๐๐ คน โดยข้อมูลดังกล่าวจะมีข้อมูลประชากรในเชิงปริมาณที่ระบุจำนวนประชากร ช่วงอายุของประชากร การตั้งถิ่นฐาน สถานภาพสมรส การนับถือศาสนา ฯลฯ จึงเชื่อได้ว่าข้อมูลดังกล่าวนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ทุกประเภทที่อาศัยฐานข้อมูลของประชากรในการวิจัย และผู้ที่เกี่ยวข้องในภาระหน้าที่งานวิจัยคงต้องติดตามผลการสำมะโนประชากรและเคหะในโอกาสต่อไป

กองบรรณาธิการ

